

Pelastustoimen palvelut Kainuun hyvinvointialueella 2024

Aluehallintoviraston
asiantuntija-arvio

Jorma Pikkarainen
Jarno Soisalo

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Pelastustoimi ja varautuminen

Pelastustoimen palvelut Kainuun hyvinvointialueella 2024

19.6.2025

-

Jorma Pikkarainen

Jarno Soisalo

Aluehallintovirastojen julkaisuja 326/2025

ISSN-2343

ISBN-978-952-65848-1-2

Oulu

2025

Tekijät Jorma Pikkarainen Jarno Soisalo		Julkaisuaika 19.6.2025	
		Toimeksiantaja(t) -	
		Toimielimen asettamispäivä -	
Julkaisun nimi Pelastustoimen palvelut Kainuun hyvinvointialueella 2024			
Tiivistelmä Pelastustoimen järjestämislaissa (613/2021) aluehallintoviraston tehtäväksi on säädetty laatia vuosittain pelastustoimen järjestämistä koskeva asiantuntija-arvio valtakunnallisesti ja hyvinvointialueittain. Tässä arviossa tarkastellaan ja arvioidaan Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasoa tehtäväkohtaisesti, pelastustoimen palvelujen tarvetta, saatavuuden sekä laadun toteutunutta ja arvioitua tulevaa kehitystä, investointien tarvetta ja vaikutuksia. Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisyn palveluista turvallisuusviestintä ja valvonta ovat toteutuneet hyvin suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Onnettomuuskehityksen seurannan prosessi ja sen edellyttämien resurssien varmistaminen vaativat kehittämistä. Tämän lisäksi pelastuslain (379/2011) 41 §:n mukaisessa ilmoittamisenmenettelyssä on edelleen kehitettävää. Pelastustoiminnan toteutuneet toimintavalmiusajat eivät kaikilta osin vastaa riskinarvion perusteella asetettuja vähimmäistavoitteita. Yhtäjaksoisia puutteita, ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan vähimmäistavoitteiden toteutumisessa, oli yhdessä riskiruudussa. Vuonna 2023 puutteita oli kahdessa riskiruudussa. Toimintavalmiusaikojen mediaanit sekä ensimmäisen yksikön ja pelastusjoukkueen että pelastusryhmän aloittaman tehokkaan pelastustoiminnan kohdalla ovat parantuneet vuosien 2021–2023 keskiarvosta vuoteen 2024. Toimintavalmiusaikojen mediaanit ovat kuitenkin maan korkeimpia. Pelastusjoukkueen toimintavalmiusajan mediaani oli maan korkein, jota se oli myös edellisenä vuonna. Pelastustoiminnan johtamisresurssi on vähäinen ja alueella on työvoimapula. Vähäinen resurssi näyttäytyy ongelmina pelastustoiminnan palveluissa. Lisäksi pelastuslaitoksen suunnitelmien laatimisessa ja päivittämisessä on puutteita. Kainuun pelastustoimen tulee jatkaa toiminnan aktiivista uudistamista ja kehittämistä toimintaympäristön edellytykset huomioiden. Ilman toimintaa kehittävää ja uudistavaa otetta saattaa pelastustoimen palvelutarpeeseen vastaaminen olla tulevana vuosina nykyistä huomattavasti haastavampaa.			
Asiasanat Pelastustoimi Asiantuntija-arvio Palvelutaso Hyvinvointialue			
ISSN (painettu) xxxx-xxxx	ISBN (painettu) xxxx-xxxx	ISSN (verkkojulkaisu) 2343-3132	ISBN (verkkojulkaisu) 978-952-65848-1-2
Kokonaissivumäärä 67		Kieli suomi	Hinta -
Julkaisija Pohjois-Suomen aluehallintovirasto		Paino -	

Sammanställd av Jorma Pikkarainen Jarno Soisalo		Utgivningsdatum -	
		Uppdragsgivare -	
		Datum för tillsättandet av organet -	
Publikationens titel Räddningsväsendets tjänster i Kajanalands välfärdsområde 2024			
Referat Enligt lagen om ordnande av räddningsväsendet (613/2021) utarbetar regionförvaltningsverket årligen en expertbedömning av ordnandet av räddningsväsendet på riksnivå och enligt välfärdsområde. I denna bedömning granskas och bedöms servicenivån inom räddningsväsendet i Kajanalands välfärdsområde enligt uppgift, behovet av räddningsväsendets tjänster, hur tillgången till och kvaliteten på tjänsterna utvecklats och den uppskattade framtida utvecklingen när det gäller detta samt behovet och inverkan av investeringar. Av räddningsverkets tjänster för förebyggande av olyckor i Kajanalands välfärdsområde har säkerhetskommunikationen och tillsynen uppnått de uppställda målen på ett bra sätt. Processen för uppföljning av olycksutvecklingen och säkerställandet av de resurser som processen förutsätter behöver utvecklas. Utöver detta behöver anmälningsförfarandet enligt 41 § i räddningslagen (379/2011) fortfarande utvecklas. De realiserade aktionsberedskapstiderna motsvarar inte till alla delar de minimimål som fastställts på basis av riskbedömningen. Fortlöpande brister i hur den första enheten uppnådde minimimålen för aktionsberedskapstiden fanns i en riskruta. År 2023 fanns det brister i två riskrutor. Medianerna för aktionsberedskapstiderna för både den första enhetens, räddningsplutonens och räddningsgruppens effektiva räddningsverksamhet har förbättrats år 2024 jämfört med genomsnittet åren 2021–2023. Medianen för aktionsberedskapstiderna är emellertid de högsta i landet. Medianen för räddningsplutonens aktionsberedskapstid var den högsta i landet, vilket den var också året innan. Ledningsresursen för räddningsverksamheten är liten och det råder brist på arbetskraft i området. De knappa resurserna visar sig i form av problem inom räddningstjänsterna. Dessutom finns det brister i uppgörandet och uppdateringen av räddningsverkets planer. Kajanalands räddningsväsende ska fortsätta att aktivt förnya och utveckla verksamheten med beaktande av förutsättningarna i verksamhetsmiljön. Om inte verksamheten utvecklas och förnyas kan det under de kommande åren vara betydligt svårare än idag att tillgodose behovet av räddningsväsendets tjänster.			
Ämnesord Räddningsväsendet Expertbedömning Servicenivå Välfärdsområde			
ISSN (tryckt) xxxx-xxxx	ISBN (tryckt) xxxx-xxxx	ISSN (webbpublikation) 2343-3132	ISBN (webbpublikation) 978-952-65848-1-2
Sidantal 67		Språk finska	Pris -
Utgivare Regionförvaltningsverket i Norra Finland		Tryckeri -	

Sisällysluettelo

1	Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut	7
2	Pelastustoiminnan palvelut	17
3	Pelastustoiminnan suunnitelmat	42
4	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	45
5	Väestönsuojelun palvelut	49
6	Pelastustoimen palvelujen laatu ja sen kehittämistarve	55
7	Pelastustoimen investointien tarve ja vaikutukset	62
8	Menetelmät ja laatuseloste	65
9	Lähteet ja arvioinnissa käytetty taustaineisto	66

Lukijalle

Aluehallintovirasto valmistelee pelastustoimen järjestämislain (613/2021) 14 §:n mukaisesti alueellaan pelastustoimen palvelutason ja rahoituksen tason riittävyyden arvioimiseksi vuosittain asiantuntija-arvion hyvinvointialueittain. Asiantuntija-arvioissa tarkastellaan ja arvioidaan pelastustoimen palvelutasoa tehtäväkohtaisesti, pelastustoimen palvelujen tarvetta, saatavuuden ja laadun toteutunutta ja arvioitua tulevaa kehitystä sekä investointien tarvetta ja vaikutuksia.

Asiantuntija-arviot toimitetaan sisäministeriölle ja julkaistaan julkisessa tietoverkossa. Asiantuntija-arvioilla on merkittävä asema sisäministeriön, valtiovarainministeriön ja hyvinvointialueiden vuosittaisissa neuvotteluissa.

Vastuu pelastustoimen järjestämisestä on vuoden 2023 alusta alkaen 21 hyvinvointialueella ja Helsingin kaupungilla. Vuonna 2025 laadituissa arvioissa tarkastellaan pelastustoimen palveluja ja niiden tasoa sisällöllä, joka on määritelty sisäministeriön asetuksessa hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta (21.12.2022/1213).

Arvioinnin pääasiallinen tietolähde on hyvinvointialueiden vuosittaiset selvitykset. Arvioinnissa käytetään lisäksi muuta valvontatyössä esille tullutta tietoa, kuten kanteluratkaisuja ja korjausmääräyksiä. Lisäksi arvioinnissa hyödynnetään hyvinvointialueen omavalvonnan tuottamaa tietoa, keskeisiä toimintaa määrittäviä dokumentteja, kuten palvelutasopäätöksiä, sekä PRONTO-tilastoja (pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastot).

Asiantuntija-arviot tarjoavat jäsenneltyä tietoa keskeisistä pelastustoimen palvelujen järjestämisen osa-alueista alueellisille ja kansallisille päättäjille, viranhaltijoille ja asiantuntijoille. Arviot tukevat myös hyvinvointialueiden toiminnan suunnittelua.

Kiitämme Kainuun hyvinvointialueen yhteyshenkilöitä ja asiantuntijoita hyvästä yhteistyöstä ja panostuksesta arviointikokonaisuudessa.

1 Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut

Onnettomuuksien ehkäisyn palveluja ovat pelastustoimelle kuuluva

- ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä
- palontutkinta
- yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi
- onnettomuuskehityksen seuranta
- hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonta
- valvontatehtävät
- valmiustarkastukset.

Tässä luvussa arvioidaan onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tarvetta, saatavuutta ja kehittämistarvetta.

1.1 Ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä

Pelastustoimelle kuuluvaa ohjausta ovat muun muassa

- rakentamisen, pelastussuunnitelmien laatimisen ja poistumisturvallisselvitysten laatimisen ohjaus ja viranomaisen suorittama arviointimenettely
- omatoimisen varautumisen tukeminen
- pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen kunnossapidon ohjaaminen.

Pelastustoimelle kuuluvaa neuvontaa ovat muun muassa neuvontapuhelin- ja neuvontasähköpostipalvelut. Turvallisuusviestintää ovat muun muassa yleisötapahtumat, turvallisuuskoulutus, sosiaalisen median viestintä ja mediaviestintä.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Toimintaympäristön riskeissä ei ole tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka vaikuttaisivat onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden tuottamiseen. Ohjausta ja neuvontaa toteutetaan voimassa olevan palvelutasopäätöksen mukaisesti. Ohjaustarpeessa on tunnistettu muutoksia Ukrainan sotatilan takia. Tämän perusteella omatoimisen varautumisen neuvontaa on lisätty.

Hyvinvointialueella viestintää toteutetaan turvallisuusviestintäsuunnitelmaan mukaisesti. Vuonna 2024 painopisteenä oli lasten ja nuorten turvallisuuspääoman kasvattaminen. Tavoitteena on, että jokainen kainuulainen tavoitetaan turvallisuusviestinnällä neljä kertaa ennen kuin henkilö täyttää 25 vuotta. Tavoittamisen saavuttamiseksi Kainuussa on otettu käyttöön päiväkotivierailukonsepti, Palojärki-oppitunti, NouHätä! -kampanja ja Punainen Liitu -esitys. Turvallisuusviestinnän laadulliset tavoitteet koostuvat turvallisuuskoulutusten toimintaohjekorteista, turvallisuusluentojen yhteisistä koulutusmateriaaleista ja palautteen keräämisestä.

Alueella on käytössä paloturvallisuuden itsearviointimalli. Aineisto lähetetään vuosittain 10-prosentille asuinrakennusten ja vapaa-ajan asuinrakennusten

omistajista. Näistä 10-prosenttiin kohdistetaan varsinainen valvontakäynti. Lomakkeiden palautusprosentin arvioidaan parantuneen vuonna 2024.

Muu tieto

Aluehallintoviraston tarkastelemien PRONTO-tilastojen mukaan vuonna 2024 Kainuun pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnällä on tavoitettu valtakunnallista keskiarvoa suurempi osuus väestöstä. Turvallisuusviestinnällä on tavoitettu 22 % väkiluvusta, koko maan keskiarvo ollessa 13 %. Osallistuneista henkilöistä 36 % on tavoitettu vaikuttavuudeltaan merkittävämmäksi arvioidulla toteutustavalla, turvallisuuskoulutuksella. Turvallisuuskoulutuksella tavoitetun väestön määrä on kasvanut selkeästi edellisestä vuodesta. Sillä on tavoitettu valtakunnallista keskiarvoa suurempi osuus väestöstä. (Taulukko 1) Saavutetun tuloksen taustalla vaikuttaa tavoite jokaisen kainuulaisen nuoren tavoittamisesta turvallisuusviestinnällä neljä kertaa ennen henkilö täyttää 25 vuotta. Turvallisuuskoulutuskonsepti jalkautettiin koko Kainuun alueelle vuonna 2024.¹ Vuonna 2024 paloturvallisuuden itsearviointi kohdistui asuinrakennuksiin. Itsearviointiasiakirjoja lähetettiin 2456 kpl. Näiden palautusprosentti oli 72 %.² Vuonna 2023 palautusprosentti oli 36 %³.

Taulukko 1. Kooste turvallisuusviestinnästä Kainuussa vuonna 2024 ⁴.

Turvallisuusviestintä Kainuu		Edellinen vuosi	Valtakunnallinen keskiarvo 2024
Tilaisuuksien lukumäärä (*kpl/1000 asukasta)	3,9 kpl (*274 kpl)	4,3 kpl (*302 kpl)	*1,5 kpl
Osallistujia väkiluvusta	22 % (15 760 hlöä)	23 % (16 330 hlöä)	13 %
Osallistujien osuudet toteutustavoittain			
Valistuskampanja	8 %	8 %	13 %
Messut tai muu yleisötilaisuus	53 %	63 %	56 %
Turvallisuusneuvonta	3 %	2 %	6 %
Turvallisuuskoulutus	36 %	27 %	25 %

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän palvelutarve on säilynyt samalla tasolla kuin aiempina vuosina. Ohjauksen ja neuvonnan palvelujen saatavuus on palvelutasopäätöksen mukaisella tasolla. Sisällöllisiin tarvemuutoksiin vastataan tarvittaessa vuosittaisella suunnittelulla ja teemoilla.

¹ Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnattu valvontakäynti 3.6.2025.
² Pelastustoimen toimenpidetilasto PRONTO. Tiedot haettu 28.3.2025.
³ Pelastustoimen palvelut Kainuun hyvinvointialueella 2023. Aluehallintovirastojen julkaisuja 255/2024.
⁴ Pelastustoimen toimenpidetilasto PRONTO. Tiedot haettu 6.2.2025.

Turvallisuusviestinnän määrällinen saatavuus ylittää palvelutasopäätöksessä asetetun tavoitteen (15 %). Sillä on tavoitettu valtakunnallista keskiarvoa korkeampi osuus väestöstä. Turvallisuusviestinnän toteutustavoissa on tapahtunut muutoksia ja turvallisuuskoulutuksilla tavoitettu väestön määrä on kasvanut. Kehityssuunta on oikea, turvallisuuskoulutuksilla saadaan yleisötilaisuuksia parempi vaikutus kohdehenkilöstöön.

Turvallisuusviestinnässä on panostettu lapsiin ja nuoriin tavoittamalla henkilöt neljä kertaa ennen 25 ikävuotta. Sen arvioidaan vaikuttavan pitkäaikaisesti turvallisuusajatteluun ja toimintaan onnettomuustilanteissa. Toimintamalli on varsin merkittävä myös valtakunnallisesti.

Paloturvallisuuden itsearviointia toteutettiin vuonna 2024.

Itsearviointiasiakirjojen palautusprosentti oli kasvanut huomattavasti vuodesta 2023. Prosenttiin voi vaikuttaa se, että vuonna 2024 itsearvioinnin kohteena oli pelkästään asuinrakennuksia. Vuonna 2023 itsearviointi kohdistui pääosin vapaa-ajan rakennuksiin.

1.2 Palontutkinta

Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.

Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissyä ja selvitetään palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja pelastustoiminnan kulku. Palontutkinta on jaettu tyypillisesti tasoille 1–3⁵.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Palontutkinnan toimintaympäristössä ei ole tunnistettu merkittäviä muutoksia. Palontutkinta on toteutunut suunnitellusti ja sen arvioidaan olevan samantasoista kuin muilla pelastustoiminnan YT-alueen pelastuslaitoksilla. Vuonna 2024 II-tason palontutkinnan edellyttämia tulipaloja oli alueella 6 kappaletta, joista tutkittiin 5 kappaletta. Syttymissyyltään epäselväksi jäi 15 % tulipaloista. Pelastuslaitoksella on palontutkintaryhmä, jonka tehtävänä on jakaa tietoa palontutkinnasta organisaation sisällä ja kehittää sekä operatiivista että onnettomuuksien ehkäisyn toimintaa. Pelastuslaitoksen johtokeskus ilmoittaa, yhteisen sopimuksen mukaisesti, lomakkeella tuottamukselliset palot poliisille jatkotoimenpiteitä varten.

Muu tieto

Aluehallintoviraston tarkastelemien PRONTO-tilastojen mukaan vuonna 2024 Kainuussa tapahtui kaksi vakavaa henkilö- tai omaisuusvahinkoja aiheuttanutta paloa. Näistä kumpikin on tutkittu tasolla II, valtakunnallisen keskiarvon ollessa 75 %. Kaikkia tulipaloja yhteensä on tapahtunut pelastuslaitoksen alueella 199 kpl. Näistä 10 %:ssa syttymissyä ei voitu arvioida (vuonna 2023 syttymissyä ei voitu arvioida 16 %:ssa tulipaloja). Koko maassa syttymissyyltään epäselväksi jäi 12 % kaikista tulipaloista. (Taulukko 2)

⁵ Pelastuslaitosten palontutkinnan käsikirja (2014), s. 11–12.

Taulukko 2. Palontutkinta Kainuun alueella vuonna 2024 ⁶.

Palontutkinta Kainuussa		Koko maa
Tulipaloja alueella yhteensä lkm	199 kpl	11 876 kpl
Syttymissyö on voitu arvioida vähintään tasolla I	90 %	88 %
Taso II kaikista tulipaloista (*lukumäärä)	3 % (*5 kpl)	3 % (*415 kpl)
Taso II syttymiskohdasta levinneistä rakennuspaloista	14 %	20 %
Taso II vakavia henkilövahinkoja aiheuttaneista tulipaloista	100 %	89 %
Taso II yli 200 000 omaisuusvahinkoja aiheuttaneista rakennuspaloista	-	68 %
Taso II vakavia henkilö -tai omaisuusvahinkoja aiheuttaneista	100 %	75 %
Edellisen vuoden vertailuarvo	-	67 %
Vakavia henkilö- tai omaisuusvahinkoja tapausten lkm	2 kpl	269 kpl

Vuonna 2024 tapahtuneista tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutetuista paloista tehtiin ilmoitus toimenpiderekisterin kirjausten mukaan 45 %:ssa, kun koko maan keskiarvo on 52 %. Edellisenä vuonna ilmoitus tehtiin 40 %:ssa. (Taulukko 3)

Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnatulla valvontakäynnillä tuli esille, että pelastuslain 41 §:n mukaisen tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutetuista paloista ilmoittamisen prosessi on uudistettu ja kunnossa. Ilmoittamisprosentin alhaisuuden syynä on pitkälti unohtaminen, johon pelastuslaitoksen tulee panostaa mm. koulutuksen keinoin.⁷

Taulukko 3. Tahallisten ja tuottamuksellisten tulipalojen ilmoittaminen poliisille Kainuun alueella vuonna 2024 ⁸.

Tahallisten ja tuottamuksellisten tulipalojen ilmoittaminen Kainuun alueella		Koko maa
Ilmoitettu lkm	26 kpl	2 509 kpl
Ei ilmoitettu lkm	32 kpl	2 334 kpl
Yhteensä lkm	58 kpl	4 843 kpl
Ilmoitus % (lakisääteinen velvollisuus 100 %)	45 %	52 %
Ilmoitus % edellisenä vuonna	40 %	54 %

⁶ Pelastustoimen toimenpidetilasto PRONTO. Tiedot haettu 14.3.2025.

⁷ Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnattu valvontakäynti 3.6.2025.

⁸ Pelastustoimen toimenpidetilasto PRONTO. Tiedot haettu 5.2.2025.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Palontutkinnan palvelutarpeen arvioidaan säilyvän jatkossa samankaltaisena. Vakavia henkilö- tai omaisuusvahinkoja aiheuttaneita paloja sattui alueella kaksi kappaletta. Niistä kumpikin tutkittiin tason II palontutkintana. Tulipalojen syttymissyy, kaikista alueen tulipaloista, saatiin selville valtakunnallisen keskiarvon tasoisesti. Tason I palontutkinnan toteutus on parantunut edellisvuodesta. Palontutkinnan saatavuus on toteutunut hyvin ja syttymissyy arvioinnin toteutus on kehittynyt. Huomiona todetaan, että Kainuun hyvinvointialueen selvityksessä esitetyt II-tason palontutkinnan edellyttämien palojen ja tutkittujen palojen sekä syttymissyytään epäselväksi jääneiden palojen määrä eroaa PRONTO-tilastoista.

Pelastuslain 41 §:n mukaisessa tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutetuista paloista ilmoittaminen parantui edellisestä vuodesta, mutta toiminnassa on edelleen kehitettävää. Keskeisenä kehittämistarpeena pelastuslaitoksen tulee edelleen panostaa henkilöstön palontutkinnan osaamiseen, siitä saatavien tulosten hyödyntämiseen ja toiminnan seurantaan, jotta pelastuslain 41 §:ssä säädetyt vaatimukset saavutetaan.

1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten ja alueen yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Muita viranomaisia ovat esim. rakennusvalvontaviranomaiset, kaavoitusviranomaiset, ympäristöterveydenhuollon viranomaiset, poliisi ja sosiaali- ja terveystieteelliset viranomaiset. Yhteistyötahona ovat lisäksi nuohoojat.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kainuun pelastuslaitos teki yhteistyötä lasten ja nuorten turvallisuuspääoman kasvattamisen teeman osalta yhdessä kuntien sivistystoimien, päiväkotien, oppilaitosten sekä etsivän nuorisotyön kanssa vuonna 2024. Tämän kautta pelastuslaitos sai lisättyä näkyvyyttä oppilaitoksissa ja tavoitti edellisvuosia enemmän lapsia ja nuoria. Palvelun kehittämistarpeeksi on tunnistettu yhteistyö lisääminen neljännen sektorin kanssa varautumisen teeman osalta. Tavoitteeksi vuodelle 2025 on asetettu tavoittaa kaikki Kainuun alueella toimivat kyläyhdistykset. Tarkoituksena on vahvistaa kyläyhteisöjen varautumista heidän kauttaan.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Onnettomuuksien ehkäisyn yhteistyötä tehdään Kainuun pelastuslaitoksella aktiivisesti. Vuosittain pelastuslaitos asettaa toimija- ja kohderyhmäkohtaiset tavoitteet yhteistyön edistämiseksi päivittäisen yhteistyön lisäksi. Palvelun saatavuus nähdään hyvänä. Yhteistyön osalta ei ole tunnistettu merkittäviä kehittämistarpeita.

1.4 Onnettomuuskehityksen seuranta

Onnettomuuskehityksen seurantaan kuuluu onnettomuusuhkien ja onnettomuuksien määrän ja syiden kehityksen seuranta. Seurantaan kuuluu myös omien ja yhteistyössä toteutettavien toimenpiteiden käynnistäminen.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Onnettomuuskehityksen seuranta toteutetaan kvartaaleittain sekä tapauskohtaisesti onnettomuuksien yhteydessä. Selvityksen mukaan seuranta on vastannut tarvetta, mutta systemaattisempi pidemmän aikavälin seuranta tarvitsisi yhtenäisen alustan analysointia varten. Alueen tapahtumatiheys on kohtalaisen pieni. Tämän arvioidaan vaikuttavan tilastoihin prosentuaalisesti suuresti jo yksittäisten onnettomuuksien kautta.

Muu tieto

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöksen 2024–2027 mukaan onnettomuuskehityksen seuranta toteutetaan säännöllisesti arjessa johtokeskustustyöskentelyssä sekä erheellisten paloilmoitusten seurannan yhteydessä kuukausitasolla tai, jos sille on muuten aihetta (useat perättäiset rakennuspalot samalla alueella tms.). Seuranta toteuttavat päivystävä palomestari sekä erillinen erheellisten paloilmoitusten laskutuksesta huolehtiva viranhaltijoista koostuva ryhmä. Jatkossa palveluihin on tarkoitus kehittää aktiivinen raportointi, jolla raportoidaan säännöllisesti alueen turvallisuustilanne ja kehitetään palvelut sitä vastaavaksi.⁹

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Onnettomuuskehityksen seurannan palvelun tarve on ilmeinen pelastustoimen palvelujen suunnittelun, toteuttamisen ja kehittämisen näkökulmasta. Seuranta toteutetaan Kainuun pelastuslaitoksella oman työn ohella. Näin ollen se ei tue pidemmän aikavälin onnettomuuskehityksen seuranta. Selvityksen mukaan Kainuussa on pieni tapahtumataajuus, joka aiheuttaa lyhyellä aikavälillä tilastovaihtelua jo yksittäisten onnettomuuksien seurauksena. Edellä mainittua huomiota tukisi pidemmän aikavälin seuranta, jota ei tällä hetkellä kyetä toteuttamaan.

Aluehallintoviraston arvion mukaan tärkeäksi kehitystarpeeksi nousee onnettomuuskehityksen seurannan prosessin vakiinnuttaminen, niin lyhyelle kuin pidemmälle aikavälille, ja sen edellyttämien resurssien varmistaminen. Kehitystarve on tunnistettu myös hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöksessä.

⁹ Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös 2024–2027, s. 33–34.

1.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonta

Hyvinvointialue voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse tai yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa. Hyvinvointialue voi myös hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Vaikka hyvinvointialue hankkii palveluja muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy vastuu palvelujen järjestämisestä ja niiden asianmukaisen tuottamisen valvonnasta.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Hyvinvointialueen selvitys ei sisältänyt tietoja yhteistoiminnassa hoidettavien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvonnan tehtävistä.

1.6 Valvontatehtävät

Pelastuslaitoksen on valvottava, että pelastuslain mukaisia yleisiä velvollisuuksia noudatetaan ja että toiminnanharjoittajat ja rakennusten omistajat ja haltijat noudattavat lain mukaisia velvoitteitaan.

1.6.1 Pelastuslain mukaiset valvontatehtävät

Pelastuslaitos valvoo pelastuslain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Vuonna 2024 valvontatehtävät toteutuivat suunniteltujen tavoitteiden mukaisesti. Arvioiden mukaan valvonnalla saatiin aikaan lain edellyttämää paloturvallisuuden parantumista valvotuissa kohteissa. Valvontatehtävien arvioidaan olevan vastaavalla tai paremmalla tasolla kuin muilla YT-alueen pelastuslaitoksilla.

Valvontatehtävät suunnitellaan vuosittain alueen riskeihin perustuvassa pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa. Valvontatoimenpiteiden laatua seurataan ja valvontatehtävän lainmukaisuutta ja hyvän hallinnon toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Henkilöstön osaamista kehitetään pelastuslaitoksen omalla koulutuksella ja myös valtakunnallisilla koulutuksilla.

Muu tieto

Vuonna 2024 Kainuussa suunniteltiin tehtävän hieman vähemmän palotarkastuksia kuin edellisenä vuonna, määrä oli -8 % edellisen vuoden suunnitellusta määrästä. Määräaikaisten palotarkastusten toteutuma vuonna 2024 A1-A6 kohteisiin oli 100 %, joka oli myös edellisenä vuonna 100 %. Palotarkastuksia yhteensä toteutettiin 15 kpl alueen tuhatta asukasta kohden, joka on kaksinkertainen määrä valtakunnalliseen keskiarvoon (7 kpl) verrattuna. Asuin- ja vapaa-ajan asuinrakennusten palotarkastuksia toteutettiin 369 kpl, joka on 53 kpl alueen 10 000 asukasta kohden. Valtakunnallisesti niitä toteutettiin 10 kpl 10 000 asukasta kohden. (Taulukko 4)

Aluehallintovirastot toteuttivat vuonna 2024 valtakunnallista teemavalvontaa valvontasuunnitelmien sisällöstä. Keskeisimmät aihealueet, jossa Kainuun pelastuslaitoksella oli kehitettävää, olivat valvonnan riskiperusteisuus, muun asiakirjaohjauksen huomiointi, valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja valvontatyö häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Erityistä kehitettävää havaittiin onnettomuuskehityksen seurannan huomioinnissa valvonnan suunnittelun osana.¹⁰

Taulukko 4. Kooste palotarkastuksista Kainuun alueella 2024 ¹¹.

Palotarkastukset Pohjois-Pohjanmaa		Edellinen vuosi
Valvottavia A1-A6 kohteita alueella yhteensä	2077 kpl	2105 kpl
Suunnitellut määräaikaiset A1-A6 kohteiden tarkastukset vuodelle 2024 (*suunniteltu määrä edellisvuodesta %)	524 kpl (* -9 %)	578 kpl
Keskimääräinen suunniteltu tarkastusväli A1-A6 kohteissa	4,0 vuotta	3,6 vuotta
Toteutuneet määräaikaiset A1-A6 tarkastukset suhteessa suunniteltuihin (*lukumäärä)	100 % (*524 kpl)	100 % (*579 kpl)
A1 Ympäri vuorokautisessa käytössä olevat kohteet (*lukumäärä)	100 % (*163 kpl)	101 % (*153 kpl)
A2 Opetusrakennukset ja päiväkodit (*lukumäärä)	100 % (*52 kpl)	100 % (*51 kpl)
A3 Kokoon-tumis- ja liiketilat (*lukumäärä)	100 % (*90 kpl)	100 % (*120 kpl)
A4 Teollisuus- ja varastorakennukset (*lukumäärä)	100 % (*102 kpl)	100 % (*120 kpl)
A5 Maatalousrakennukset (*lukumäärä)	100 % (*54 kpl)	100 % (*63 kpl)
A6 Muut rakennukset ja kohteet (*lukumäärä)	100 % (*63 kpl)	100 % (*72 kpl)
Toteutuneet määräaikaiset A1-A6 tarkastukset suhteessa vuosien 2021–2023 keskiarvoon	-8 %	-
Palotarkastuksia yhteensä / 1 000 asukasta (*valtakunnallinen keskiarvo)	15 kpl (*7 kpl)	17 kpl (*7 kpl)
Asuin- ja vapaa-ajan asuinrakennusten palotarkastukset yhteensä	369 kpl	182 kpl
Asuin- ja vapaa-ajan asuinrakennusten palotarkastukset yhteensä / 10 000 asukasta (*valtakunnallinen ka)	53 kpl (*10 kpl)	55 kpl (*14 kpl)

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Pelastuslain mukaisten valvontatehtävien palvelutarpeessa ei ole tapahtunut muutoksia ja valvontatehtäviä toteutetaan vuosittain laaditun valvontasuunnitelman mukaisesti. Valvontatehtävien määrälliset tavoitteet

¹⁰ Aluehallintoviraston valvonnan johtopäätökset Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen valvontatehtävästä. Valvonta-asia 16.12.2024. PSAVI/2198/2024.

¹¹ Pelastustoimen toimenpidetilasto PRONTO. Tiedot haettu 13.3.2025.

saavutettiin täysimääräisesti. Alueella toteutettujen palotarkastusten määrä, alueen tuhatta asukasta kohden, ylittää selkeästi valtakunnallisen keskiarvon. Kehittämistarpeita tunnistetaan valvonnan suunnittelussa mm. valvonnan riskiperusteisuudessa, muun asiakirjaohjauksen huomioinnissa, valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa ja valvontatyön toteuttamisessa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

1.6.2 Kemikaalilainsäädännön mukaiset valvontatehtävät

Pelastusviranomaisen valvoo kemikaalien vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia. Toiminnanharjoittajan on tehtävä ilmoitus vaarallisen kemikaalin vähäisestä teollisesta käsittelystä ja varastoinnista pelastusviranomaiselle.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kemikaaliturvallisuuslain mukaisten valvontatehtävien tavoitteet saavutettiin vuonna 2024. Valvonta toteutetaan valvontasuunnitelman mukaisesti, normaalin palotarkastuskäynnin yhteydessä tai kemikaali-ilmoitusten käsittelyn yhteydessä. Valvonnalla on saavutettu tietoisuuden lisääntymistä toiminnanharjoittajien puolella sekä korjausten myötä kemikaaliturvallisuuden parantumista kohteissa. Asiantuntijoille pyritään takaamaan tarvittava koulutus kemikaaliturvallisuuslain mukaisten valvontatehtävien suorittamiseen.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan kemikaaliturvallisuuslain mukaisten valvontatehtävien tarve ja saatavuus kohtaavat. Laadukkaan palvelun takaamiseksi henkilöstön osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen riittävän koulutuksen keinoin arvioidaan olevan kehittämisen keskiössä. Tämän on myös pelastuslaitos tunnistanut kehittämistarpeekseen.

1.6.3 Valmiustarkastukset

Pelastusviranomaiset voivat tehdä tarkastuksia, joilla valvotaan pelastuslain mukaisia järjestelyjä suuronnettomuuksiin ja poikkeusoloihin varautumiseksi.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Valmiustarkastuksia ei toteutettu vuonna 2024.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Palvelun tarvetta, saatavuutta tai kehitystarpeita ei ole kuvattu selvityksessä, joten tarkemman arvion tekeminen palvelusta ei ole mahdollista.

Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisyn palveluihin kuuluvien pelastustoimen tehtävien tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän palvelutarve ja saatavuus on säilynyt samalla tasolla kuin aiempina vuosina. Turvallisuusviestinnän määrälliset tavoitteet on saavutettu hyvin. Toteutustavoissa on tapahtunut muutoksia ja turvallisuuskoulutuksilla tavoitettu väestön määrä on kasvanut. Kehityssuunta on oikea, turvallisuuskoulutuksilla saadaan yleisötilaisuuksia parempi vaikutus kohdehenkilöstöön.

Panostuksella lasten ja nuorten turvallisuusviestintään arvioidaan olevan pitkäaikainen vaikutus turvallisuusajatteluun ja toimintaan onnettomuustilanteissa. Kainuun toimintamalli on varsin merkittävä myös valtakunnallisesti.

Paloturvallisuuden itsearviointia toteutettiin vuonna 2024. Itsearviointiasiakirjojen palautusprosentti oli kasvanut huomattavasti vuodesta 2023.

Palontutkinnan palvelutarpeen arvioidaan säilyvän jatkossa samankaltaisena. Palontutkinnan saatavuus on toteutunut hyvin ja syttymissyyn arvioinnin toteutus on kehittynyt. Pelastuslain 41 §:n mukaisessa tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutetuista paloista ilmoittaminen parantui edellisestä vuodesta, mutta toiminnassa on edelleen kehitettävää.

Onnettomuuskehityksen seuranta luo tietoperustan palvelujen toteuttamiselle ja kehittämiselle. Seurantaa toteutetaan Kainuun pelastuslaitoksella oman työn ohella ja näin ollen se ei tue pidemmän aikavälin onnettomuuskehityksen seurantaa. Tärkeäksi kehitystarpeeksi nousee onnettomuuskehityksen seurannan prosessin vakiinnuttaminen ja sen edellyttämien resurssien varmistaminen.

Pelastuslain mukaisten valvontatehtävien palvelutarpeessa ei ole tapahtunut muutoksia. Valvontatehtäviä toteutetaan vuosittain laaditun valvontasuunnitelman mukaisesti. Valvontatehtävien määrälliset tavoitteet saavutettiin täysimääräisesti ja tulokset ovat kattavia alueen väestömäärään nähden. Kehittämistarpeita tunnistetaan valvontasuunnitelman sisällön kehittämisessä.

2 Pelastustoiminnan palvelut

Pelastustoiminnalla tarkoitetaan kiireellisiä tehtäviä, joiden tarkoituksena on

- pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuessaa
- rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia.

Pelastustoiminnassa tarvittavat toimenpiteet tulee voida suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

2.1 Onnettomuuskohteen tavoittamisen suorituskyky

Pelastustoiminnan toimintavalmius tulee olla toimintaympäristön riskeihin nähden riittävä. Pelastustoiminnan toimintavalmius muodostuu pelastusmuodostelmien toimintavalmiusajasta ja niiden suorituskyvystä. Kiireellisissä pelastustehtävissä onnistumiseen vaikuttaa se, kuinka nopeasti onnettomuuspaikalle saadaan tehtävällä tarvittava suorituskykyinen pelastusmuodostelma.

Vaatimukset toimintavalmiudelle

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa Suomi on jaettu 1 x 1 kilometrin kokoisiksi ruuduiksi. Ruudut on luokiteltu neljään riskiluokkaan (I–IV) sen perusteella, kuinka todennäköisiä pelastustoimen kiireelliset tehtävät ovat ruudun alueella. Kullekin riskiluokalle on asetettu enimmäisaika, jossa ruudut tulee tavoittaa. Vähimmäistavoitteena on, että kiireellisissä pelastustehtävissä ensimmäinen yksikkö saavuttaa riskiruudulle asetetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 %:ssa tehtävistä.

Taulukko 5. Toimintavalmiuden tavoiteajat ¹².

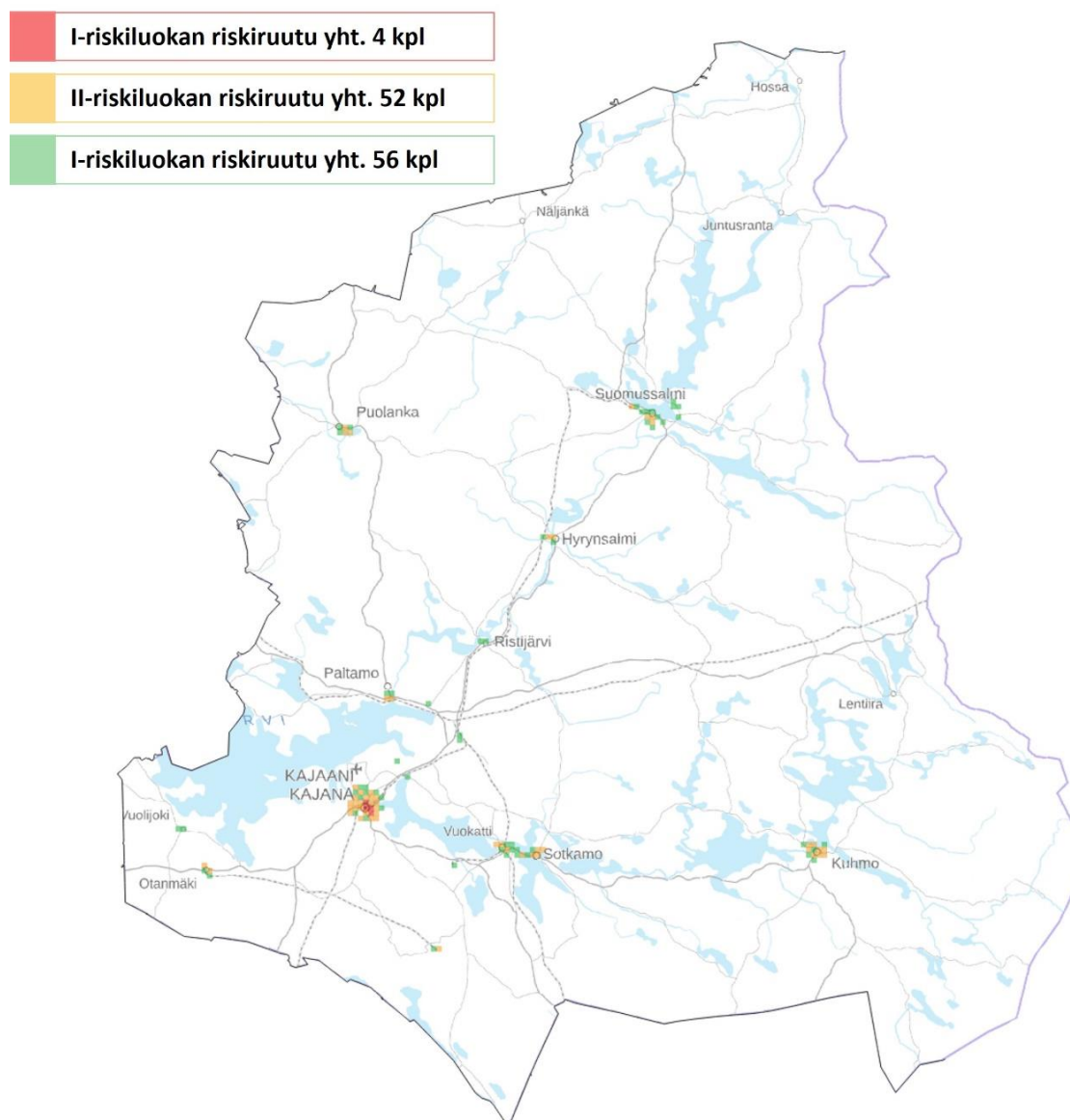
Riski-luokka	1. yksikön toimintavalmiusaika	Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika	Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaika
I	6 min	11 min	20 min
II	10 min	14 min	30 min
III	20 min	22 min	40 min
IV	ei vaatimusta	ei vaatimusta	ei vaatimusta

Riskialuekartta

Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöksessä on määritelty, että pelastustoiminnan perusvalmiuden palvelut tuotetaan alla olevan riskialuekartan

¹² Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM 21/2012). Uusi Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje on tullut voimaan vuoden 2025 aikana. Arvioinnissa käytetään kuitenkin sitä ohjetta, joka oli arviointia koskevana vuonna voimassa.

mukaisesti. Kainuun hyvinvointialueen riskialuekartta on esitetty alla kuvassa 1. Kuvassa punainen ruutu on riskiluokan I ruutu, keltainen riskiluokan II ruutu ja vihreä riskiluokan III ruutu.

Kuva 1. Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimialueen riskiruudut vuonna 2024.

2.1.1 Ensimmäinen yksikkö

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika on aikaväli ensimmäisen pelastustoimen yksikön hälyttämisestä siihen, kun ensimmäinen pelastustoimen yksikkö on kohteessa. Ainoastaan kiireellisesti tapahtumapaikalle siirtyneet yksiköt huomioidaan.

Ensimmäisen yksikön toteutuneen toimintavalmiusajan mediaani alueella oli 8 minuuttia 41 sekuntia vuonna 2024. Edellisten kolmen vuoden aikojen mediaanien keskiarvo oli 9 minuuttia 13 sekuntia, joten ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika on parantunut. (Taulukko 6)

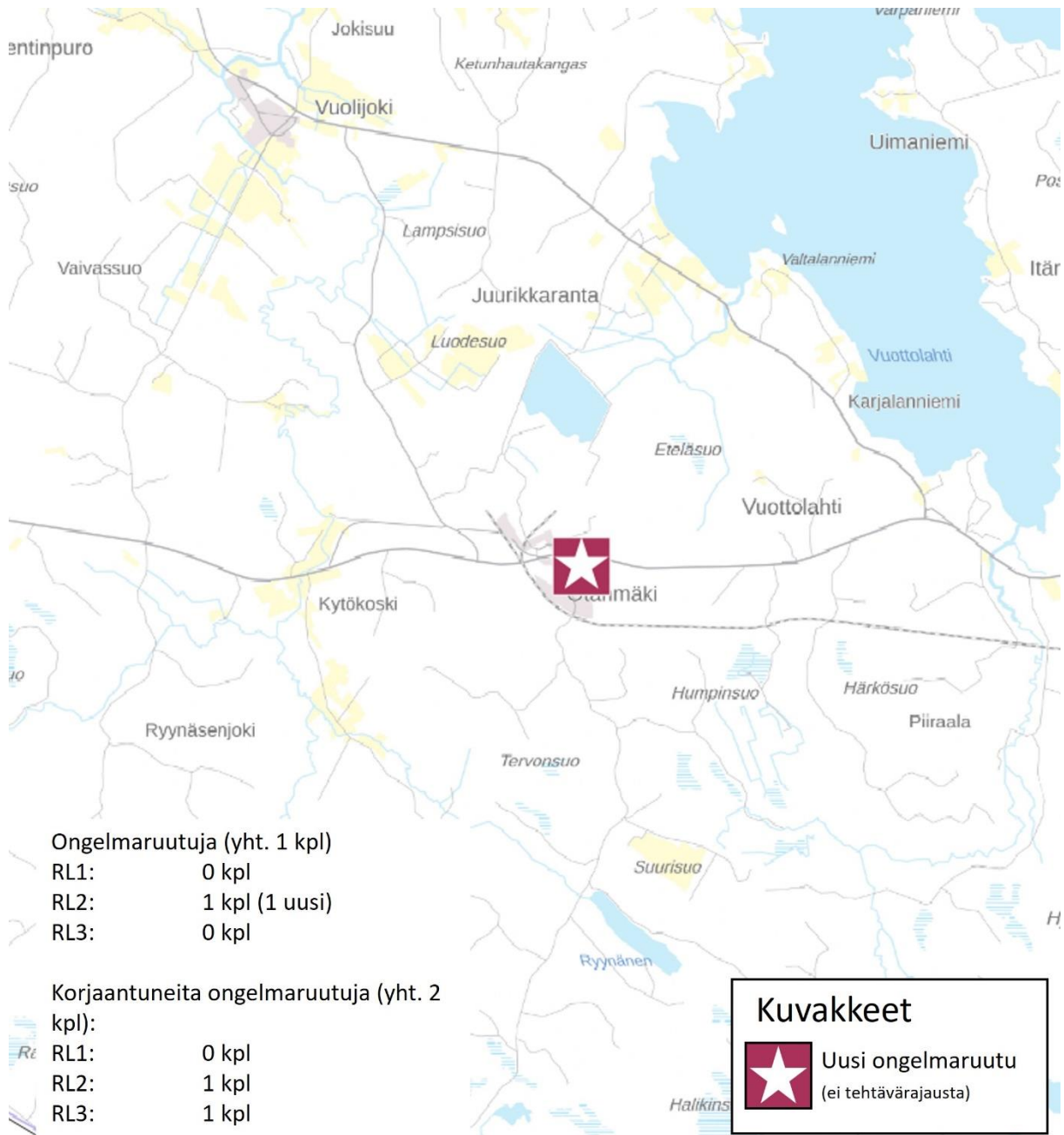
Taulukko 6. Pelastustoiminnan toimintavalmiusajat Kainuun alueella.¹³

Toimintavalmiusajat Kainuun alueella vuonna 2024		2021–2023 keskiarvo	Koko maa 2024
1. yksikön TVA mediaani	08:41	09:13	07:30
Pelastustoiminnan TVA mediaani	15:30	16:24	11:22
Pelastusjoukkueen TVA mediaani	37:18	42:37	15:07

Vuoden 2024 toteutuneen toimintavalmiusajan lisäksi aluehallintovirasto on selvittänyt oman aineistonsa avulla ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikaa riskiruudittain. Sellaisia niin sanottuja ongelmaruutuja, joissa toimintavalmiuden toteutuminen on jäänyt tavoitteesta neljänä edellisenä kalenterivuonna (2021–2024), oli Kainuun hyvinvointialueella yksi. Näissä ruuduissa on puutteita toimintavalmiuden toteutumisessa.

Kun tarkastellaan vain niitä ruutuja, joissa tarkastelujaksolla on ollut vähintään neljä tehtävää jokaisena tarkasteluvuonna, toimintavalmiusaikojen toteutumisessa ei ollut puutteita. Ongelmaruudut on esitetty alla kuvissa 2 ja 3 sekä taulukossa 7.

¹³ Pelastustoimen toimenpidetilasto PRONTO. Tiedot haettu 5.2.2025.

Kuva 2. Riskiluokan II ongelmamaruutu, ilman tehtävärajausta.

Kuva 3. Riskiluokan II ja III korjaantuneet ongelmamaruudet, ilman tehtävärajausta.

Taulukko 7. Kooste ensimmäisen yksikön ongelmamaruuduista.¹⁴

Riskiluokka	Ongelmamaruutuja (kpl)	Ongelmamaruudet, joissa min. 4 teht.
I	0	0
II	1	0
III	0	0
Yhteensä	1	0

¹⁴ Pelastustoimen toimenpidetilasto PRONTO. Tiedot haettu 4.2.2025

2.1.2 Pelastustoiminta

Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on aikaväli ensimmäisen pelastustoimen yksikön hälyttämisestä siihen, kun vähintään neljän hengen vahvuinen pelastusryhmä aloittaa tehokkaan pelastustoiminnan. Ainoastaan kiireellisesti tapahtumapaikalle siirtyneet yksiköt huomioidaan.

Pelastustoiminnan toteutuneen toimintavalmiusajan mediaani alueella oli 15 minuuttia 30 sekuntia vuonna 2024. Edellisten kolmen vuoden aikojen mediaanien keskiarvo oli 16 minuuttia 24 sekuntia, joten pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on parantunut. (Taulukko 6)

2.1.3 Pelastusjoukkue

Pelastusjoukkue koostuu johtajasta ja vähintään kahdesta ja enintään viidestä pelastusryhmästä. Koska todellisen pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikoja ei ole käytettävissä, laskennallisena pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikana toimenpidetilasto PRONTO:ssa käytetään aikaväliä ensimmäisen pelastustoimen yksikön hälyttämisestä siihen, kun tapahtumapaikalle on saapunut vähintään yhdeksän pelastustoimen henkilöä. Ainoastaan kiireellisesti tapahtumapaikalle siirtyneet yksiköt huomioidaan.

Pelastusjoukkueen toteutuneen toimintavalmiusajan mediaani koko alueella oli 37 minuuttia 18 sekuntia vuonna 2024. Edellisten kolmen vuoden aikojen mediaanien keskiarvo oli 42 minuuttia 37 sekuntia, joten pelastusjoukkueen toimintavalmiusaika on parantunut huomattavasti. (Taulukko 6)

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Toimintaympäristössä ei ole paikallisesti tapahtunut suuria muutoksia. Maailman tilanteen muutokset ovat kuitenkin vaikuttaneet palveluntuotannon järjestämiseen myös pelastustoiminnan osalta toiminnan turvallisuusvaatimusten kiristyessä. Tulevaisuudessa toimintaympäristössä voi tapahtua muutoksia, jos kaavaillut datakeskushankkeet toteutuvat.

Toimintavalmiudessa, Kajaania lukuun ottamatta, ei tapahtunut muutoksia vuonna 2024. Loppuvuodesta 2024 Kajaaniin valmistunut uusi paloasema nopeutti ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikaa. Lisäksi Kajaaniin perustettavat sopimus- ja tehdaspalokunnat tulevat nostamaan pelastustoimen valmiutta suurempiin tehtäviin vastaamiseksi. Muita suurempia vaikutuksia toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumiseen tapahtui, kun Kainuun neljällä paloasemalla siirryttiin välittömään lähtövalmiuteen.

Tällä hetkellä suurimmat haasteet ovat alueilla, joilla ei ole vakituista vuorossa olevaa henkilöstöä. Tällaisia alueita ovat kuntakeskukset Hyrynsalmella, Ristijärvellä, Puolangalla ja Kajaanin Vuolijoella.

Palvelutasopäätöksessä on asetettu tavoite, että ympäri vuorokauden miehitettyjen paloasemien vahvuus nostetaan vähintään 1+3 vahvuuteen vuoteen 2027 mennessä. Tavoite saadaan toteutettua, jos avoimiin virkoihin saadaan riittävästi hakijoita. Tavoitellulla vahvuudella voidaan pienempien paloasemien vahvuutta nostaa siirtämällä henkilöstöä työvuoron ajaksi 24/7 asemalta päiväpaloasemalle. Kajaanissa suurempien tehtävien valmiutta ja

reserviä pyritään kasvattamaan Kajaaniin perustettavan uuden VPK:n avulla. Kajaanin Vuolijoelle ollaan lisäksi perustamassa tehdaspalokuntaa, jonka tavoitteena on parantaa Otanmäen riskiruutujen tavoittamista.

Muu tieto

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaan kiireellisyysluokan A- ja B-tehtäville tulee hälyttää vähintään 1+3 vahvuinen pelastusryhmä. PRONTO-tilastojen mukaan vuonna 2024 A- ja B-luokan kiireellisistä tehtävistä 28 %:ssa ei hälytetty vaatimusten mukaisesti. Hälyttäminen on heikentynyt edellisvuodesta 7 %.¹⁵ Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnatulla valvontakäynnillä tuli esille, että kiireellisyysluokan A- ja B-tehtäville ei hälytetä automaattisesti varmentavaa yksikköä.¹⁶

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat ovat pääosin riittävällä tasolla. Merkittävimmät puutteet ovat Kajaanin Otanmäellä yhdessä II riskiluokan riskiruudussa. Pelastusryhmän aloittaman tehokkaan pelastustoiminnan ja pelastusjoukkueen toimintavalmiusajat ovat parantuneet edellisten vuosien (vuodet 2021–2023) mediaaniajan keskiarvoihin verrattuna. Pelastusjoukkueen osalta toimintavalmiusajan parannusta voidaan pitää huomattavana, vaikkakin se on hieman pidempi kuin vuonna 2023.

Huomattavaa on, että Kainuussa sekä ensimmäisen yksikön ja pelastusjoukkueen että pelastusryhmän aloittaman tehokkaan pelastustoiminnan toimintavalmiusaikojen mediaanit ovat maan korkeimpia. Pelastusjoukkueen toimintavalmiusajan mediaani on maan korkein, jota se oli myös edellisen vuonna. Pitkät toimintavalmiusajat, ja varsinkin pelastusjoukkueen toimintavalmiusaika, johtuvat osin alueen pitkistä välimatkoista. Tästä huolimatta pelastustoimen tulee aktiivisesti etsiä keinoja toimintavalmiusaikojen mediaanien lyhentämiseksi.

Pelastustoimen haasteet näkyvät myös kiireellisille A- ja B-luokan tehtäville hälyttämisessä. Tehtäville hälyttäminen on heikentynyt vuoden aikana 7 %. Tehtäville hälyttäminen on huonontunut vuosi vuodelta. Suuntaus on todella huolestuttava. Asiaan tulisi etsiä ratkaisuja mm. hälytysten varmentamisesta ja resurssien lisäämisestä.

Hyvinvointialueen tiukentuvassa taloustilanteessa pelastustoimen tulee pyrkiä etsimään keinoja uuden henkilöstön rekrytoimiseksi sekä ylläpitämään ja kehittämään paloasemien tämänhetkistä henkilöstöresurssia. Kehittämisessä tulee huomioida erityisesti pienten kuntataajamien kasvava tavoittamattomien riskiruutujen lukumäärä sekä harva-alueet ja paloasemat, joilla ei ole jatkuvaa päivystystä. Mikäli ongelmiin ei puututa, on tulevina vuosina edessä huomattava määrä uusia tavoittamattomia riskiruutuja.

¹⁵ Pelastustoimen toimenpidetilasto PRONTO. Tiedot haettu 9.4.2025.

¹⁶ Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnattu valvontakäynti 3.6.2025.

2.2 Tulipalojen edellyttämä suorituskyky

Tulipaloihin liittyvällä suorituskyvyllä vastataan rakennuspaloihin, maastopaloihin ja muihin tulipaloihin.

Rakennuspalot voivat edellyttää savusukellusvalmiutta. Savusukelluksella tarkoitetaan paineilmahengityslaitteiden ja asianmukaisten suojavarusteiden avulla tehtävää sammutus- ja pelastustyötä, joka edellyttää tunkeutumista palavaan, savuiseen ja rajattuun sisätilaan tai työskentelyä palavan rakennuksen katolla.

Savusukellus edellyttää pelastajilta tehtävän vaatimaa koulutusta, säännöllistä vuosittaista osaamisen ylläpitävää harjoittelua sekä riittävää fyysistä kuntoa ja riittävää terveydentilaa. Palavan ja rajatun sisätilan sammuttamiseen käytetään myös muita menetelmiä kuin savusukeltamista.

2.2.1 Rakennuspalojen edellyttämä suorituskyky

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Vuonna 2024 ei tapahtunut muutoksia, jotka olisivat vaikuttaneet rakennuspalojen pelastustoiminnan palvelutuotantoon. Kesällä 2024 saatiin vähän kesäsijaisia, mikä aiheutti haasteita vuorovahvuuksien ylläpitoon vakituisesti miehitetyillä paloasemilla.

Arvion mukaan Kajaanissa savusukellusvalmius toteutui 100 %, muilla 24/7 paloasemilla 80 % ja pienillä paikkakunnilla 20 % ajasta (savusukellusta tuotetaan 24/7 paloasemalta). Jotta savusukellusta pystytään tuottamaan, tulisi kaikilla paloasemilla olla 1+3 valmius 24/7.

Muu tieto

Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnatulla valvontakäynnillä tuli esille, että palvelutasopäätöskauden 2024-2027 tavoitteena on rekrytoida henkilöstöä niin, että kaikkien viiden 24/7 paloaseman työvuorossa työskentelee 1+3 vahvuus. Rahoitus henkilöstömäärän kasvattamiseen löytyy, mutta sitä haastaa henkilöstön saatavuus harva-alueelle. Osin henkilöstön vähyyden takia pelastuslaitoksella on panostettu täydentäviin ja vaihtoehtoihin sammutusmenetelmiin. Tämän kyvykkyyden arvioidaan olevan valtakunnan kärkeä.¹⁷

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen rakennuspalojen edellyttämä suorituskyky ei ole annetun selvityksen perusteella alueen tarpeisiin nähden riittävällä tasolla. Vaativien tehtävien suorituskyky pystytään takamaan vain Kajaanissa 24/7. Ongelma ei näyttäydy vakavana, koska vakavia henkilö- tai omaisuusvahinkoja aiheuttaneita rakennuspaloja ei ole tapahtunut viime vuosina. Mikäli tällaisia olisi tapahtunut, saattaisi kiinnostus asioiden pikaiseen korjaamiseksi olla aktiivisempaa.

¹⁷ Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnattu valvontakäynti 3.6.2025.

Pelastustoimen panostus täydentäviin ja vaihtoehtoihin sammutusmenetelmiin tukee puutteita rakennuspalojen edellyttämässä suorituskyyvyssä. Alueen hyvin rajallinen vaativien tehtävien suorituskyyky huomioiden panostusta voidaan pitää merkittävänä erityisesti rakennuspalojen kannalta.

2.2.2 Maastopalojen edellyttämä suorituskyyky

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastuslaitoksella on kyyvykkyys vastata pieniin maastopaloihin jokaisen paloaseman kalustolla ja henkilöstöllä. Keskisuurissa maastopaloissa resurssit kerätään useammalta paloasemalta. Laajalle levinneissä suurissa maastopaloissa ja yhtäaikaissa pienemmissä maastopaloissa tarvitaan Kainuun pienien henkilöresurssien takia virka-apua muilta pelastuslaitoksilta sekä muilta viranomaisilta. Virka-apua maastopalojen sammutukseen saadaan muiden pelastuslaitosten lisäksi puolustusvoimilta, rajavartiolaitokselta sekä kolmannen sektorin toimijoilta. Kainuussa ei tapahtunut suuria maastopaloja vuonna 2024.

Palvelutasopäätöksessä on päätetty, että pelastuslaitos kehittää laajoissa maastopaloissa tarvittavia taktisia toimintamalleja ja tilannekuvan välittämiseen tarvittavia tietojärjestelmiä. Kainuun pelastuslaitos on mukana EU-hankkeessa (TEMA-hanke), jonka tarkoituksena on kehittää pelastustoiminnan johtamiseen liittyvää automaattista tilannekuvan tietojen keräämistä eri tietolähteistä ja niiden analysointia johtamisen päätöksenteon tueksi.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen maastopalojen edellyttämä suorituskyyky on annetun selvityksen perusteella pääosin riittävä. Suorituskyyvyn tasoa laskee henkilöstöresurssien vähäinen määrä. Alueen osallistuminen pelastus- ja sammutustoimintaa edistäviin hankkeisiin ja muiden alueiden kanssa tehtäviin yhteishankintoihin on suotavaa ja jopa välttämätöntä alueen omat resurssit huomioiden.

2.2.3 Liikennevälinepalojen edellyttämä suorituskyyky

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastuslaitos on hankkinut kalustoa sähköautopaloja varten palavan ajoneuvon siirtämiseen ja virrattomaksi tekemiseen. Ajoneuvojen sammuttamiseen on hankittu sammutuspeittoja ja sammutuskalustoa. Paikallisen autopurkamon kanssa on tehty sopimus purkamon hankkiman sähköautojen jälkisarjapalavan käytöstä pelastustoimen tarpeisiin.

Kyyky liikennevälinepalojen sammuttamiseen on hyvällä tasolla. Sähköautopaloihin hankittua osaamista ja kalustoa ei ole tarvittu pelastustehtävissä vuonna 2024. Liikennevälinepalojen edellyttämässä suorituskyyvyssä ei tunnisteta erityisiä kehittämistarpeita.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen liikennevälinepalojen edellyttämä suorituskyyky on annetun selvityksen

perusteella pääosin riittävä. Suorituskyvyn tasoa laskee henkilöstöresurssien vähäinen määrä.

2.2.4 Muiden tulipalojen edellyttämä suorituskyky

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Toimintaympäristössä tai palvelutarpeessa ei tapahtunut muutoksia, jotka olisivat vaikuttaneet muiden tulipalojen edellyttämään suorituskykyyn.

Ongelmia aiheuttaneita muita tulipaloja ei tapahtunut Kainuussa vuonna 2024. Uudet rakenteilla olevat aurinkovoimalat voivat jatkossa aiheuttaa pelastustoimelle uuden tehtäväkentän, johon varautumista tulee lisätä osaamisen ja kaluston osalta.

Kehittämistarpeena nousee esille osaamisen kehittäminen keskittymällä jatkossa enemmän akkupaloihin ja aurinkovoimaloiden tekniikkaan.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen muiden tulipalojen edellyttämä suorituskyky on annetun selvityksen perusteella pääosin riittävä. Suorituskyvyn tasoa laskee henkilöstöresurssien vähäinen määrä.

2.2.5 Sammutusveden saamiseen liittyvä suorituskyky

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Toimintaympäristössä tai palvelutarpeessa ei tapahtunut muutoksia, jotka olisivat vaikuttaneet sammutusveden saamiseen liittyvään suorituskykyyn. Kainuun pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelma on laadittu vuonna 2013 ja päivitetty vuonna 2021.

Pelastuslaitoksella on käytössä 11 kpl säiliöautoja, joilla voidaan varmistaa sammutustoiminnan aloittamiseksi tarvittava riittävä vedentuotto. Säiliöautojen vedentuoton riittävyys varmistetaan normaaleissa tulipaloissa säiliövuoroajon avulla. Säiliöautojen onnettomuustilanteiden aikainen täyttäminen voidaan Kainuun alueella toteuttaa palopostiverkostoista, vesiasemista tai luonnonvesilähteistä. Yhdessä Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitosten kanssa hankittua, osin EU-rahoitteista, suurtehopumppauskalustoa (HCP) voidaan hyödyntää, jos vedentarve on normaalia suurempi.

Kehittämistarpeeksi on nostettu veden siirtämiseen ja pumppaukseen liittyvän kaluston kehittäminen riskien mukaisesti Kainuun alueella, poikkeusolojen ja energiahuollon häiriötilanteiden huomiointi vedensiirtokaluston sijoituksessa ja omavaraisuudessa sekä riskikohteiden kaavoituksessa sammutusveden saanti rakentamalla vesijohtoverkoston yhteyteen riittävä määrä vesiasemia. Pelastuslaitoksen investointisuunnitelmassa tulee lisäksi huomioida säiliöautokaluston ylläpitäminen, jotta sammutusveden saanti voidaan turvata myös alueilla, missä vesijohtoverkostoa ei ole.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen sammutusveden saamiseen liittyvä suorituskyyky on annetun selvityksen perusteella pääosin riittävä. Suorituskyyvyn tasoa laskee henkilöstöresurssien vähäinen määrä.

2.3 CBRNE-onnettomuuksien pelastustoiminnan suorituskyyky

CBRNE-onnettomuuksilla tarkoitetaan onnettomuuksia, joissa on osallisena kemiallisia aineita (C), biologisia taudinaiheuttajia (B), radioaktiivisia aineita (R), ydinenergiaa (N) tai räjähteitä (E).

Kemikaalionnettomuuksien torjuntaa tehdään tarvittaessa kemikaalisukelluksella, jolla tarkoitetaan välittömän vaaran alueella tehtäviä tiedustelu-, pelastus-, torjunta- tai muita vastaavia tehtäviä, jotka edellyttävät paineilmahengityslaitteen ja soveltuvan kemikaalisuojapuvun käyttöä. Kemikaalisukellus edellyttää pelastajilta tehtävän vaatimaa koulutusta, säännöllistä vuosittaista osaamisen ylläpitävää harjoittelua sekä riittävää fyysistä kuntoa ja riittävää terveydentilaa.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

CBRNE-onnettomuuksien pelastustoiminnan palvelujen tuottamisessa ei tapahtunut muutoksia vuonna 2024.

Pelastuslaitos ylläpitää kemikaalisukellusvalmiutta vakituisesti miehitettyjen paloasemien henkilöstöllä ja kalustolla. Kemikaalien tunnistamiseen voidaan käyttää pelastuslaitoksen mittauskaluston lisäksi Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitosten kanssa yhteistyössä hankittua aineentunnistuskalustoa. Apua aineiden tunnistamiseen ja puhdistamiseen saadaan myös Puolustusvoimilta ja Terrafamen tehdaspalokunnalta, joiden kanssa on laadittu yhteistoimintasopimukset. Vaativien kemikaalisukellustehtävien osalta pelastusryhmä kootaan useammalta vakituisesti miehitetyltä paloasemalta. Vaativia CBRNE-luokkaan kuuluvia tehtäviä ei tapahtunut Kainuun alueella vuonna 2024.

Kehittämistarpeeksi on kirjattu yhteistyöalueen pelastuslaitosten ja muiden viranomaisten yhteistyön kehittäminen CBRNE-onnettomuuksiin varautumiseksi. Kainuun pelastuslaitoksen suorituskyykyä CBRNE-tehtävissä tulee kehittää riskiperusteisesti. Säteilyn mittaamiseen tarvittavaa mittauskalustoa on sijoitettava vakituisesti miehitetyille paloasemille ja CBRNE-onnettomuuksiin suunnattua koulutusta tulee lisätä henkilöstölle.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen CBRNE-onnettomuuksien pelastustoiminnan edellyttämä suorituskyyky on annetun selvityksen perusteella pääosin riittävä. Kainuun pelastuslaitoksen CBRNE-onnettomuuksien pelastustoiminnan edellyttämä suorituskyyky perustuu hyvin pitkälti muiden YT-alueen pelastuslaitosten kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tämä korostuu erityisesti vaativissa ja suurissa tilanteissa. Resurssien kasaaminen laajalta alueelta kasvattaa tehokkaan pelastustoiminnan alkamisen viivettä, mikä ei ole hyvä asia onnettomuuden seurausten ja laajentumisen

kannalta. Pelastustoimen tulisi pyrkiä kasvattamaan alueen omia resursseja vaativien tilanteiden pelastustoiminta huomioiden.

2.4 Vesipelastamisen suorituskyky

Vesipelastamista on venekaluston avulla tehtävä pelastustoiminta ja pintapelastus sekä vesisukellus. Pintapelastus tarkoittaa veden pinnalta tai välittömästi pinnan alta ilman vesisukelluslaitetta tehtävää ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista ja vahingon torjuntaa. Vesisukellus tarkoittaa vesisukelluslaitetta ja -varustusta edellyttävää ihmisen tai omaisuuden pelastamista ja ympäristövahingon torjuntaa.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pintapelastusvalmiutta ylläpidetään Kainuun vakituisesti miehitetyillä paloasemilla. Pintapelastusvalmiutta tuetaan muiden paloasemien toimenpidepalkkaisella henkilöstöllä ja kalustolla. Pintapelastusvalmiuden haasteeksi on muodostunut pintapelastuskursseille hakeutuvien, hakukelpoisuuden täyttävien toimenpidepalkkaisten henkilöiden pieni määrä. Tason I vesisukellusvalmiutta pyritään ylläpitämään eteläisen toimintayksikön Kajaanin paloasemalla kahdessa vuorossa.

Vesipelastusvalmiutta on kehitetty viime vuosina hankkimalla mm. uusi vesipelastusyksikkö, venekalustoa, hydrokopteri sekä virtaavaan veteen soveltuvaa pelastuskalustoa. Lisäksi Oulujärven järvipelastusseuran kanssa on laadittu yhteistyösopimus. Järvipelastusseuran venekalustoa käytetään tukemaan pelastuslaitoksen vesipelastustoimintaa.

Kehittämistarpeena on kehittää toimenpidepalkkaisten toimintaan perustuvilla asemapaikoilla vesipelastusta kalustollisesti ja koulutuksellisesti. Tämä mahdollistaisi ihmisen pelastamisen veneestä tai rannalta ilman veteen menemistä.

Muu tieto

Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnatulla valvontakäynnillä tuli esille, että alueelta on lähdössä kolme henkilöä vesisukelluskurssille. Mikäli henkilöt valmistuvat suunnitellusti vesisukeltajiksi, se auttaa tason I vesisukellusvalmiuden ylläpitoa.¹⁸

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen vesipelastamisen edellyttämä suorituskyky ei ole annetun selvityksen perusteella kaikilta osin riittävällä tasolla. Selvityksen mukaan pintapelastuskursseille ei saada riittävästi hakukelpoisuuden täyttäviä toimenpidepalkkaisia henkilöitä ja tason I vesisukellusvalmiutta pyritään ylläpitämään vain Kajaanin paloasemalla kahdessa vuorossa. Pintapelastuksen edellyttämän toimintakyvyn ja koulutuksen omaavan sopimushenkilöstön määrä vähenee ja tason I vesisukellusvalmius alueella on ajoittaista. Pidemmällä aikavälillä vesipelastamisen suorituskyvyn arvioidaan

¹⁸ Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnattu valvontakäynti 3.6.2025.

heikkenevän entisestään. Pelastustoimialueen suorituskyyky perustuu suuressa osassa aluetta sopimuspalokunnan käyttöön, joten pelastustoimen tulee aktiivisesti etsiä keinoja, joilla se saa lisää vesipelastamisen suorituskyykyä erityisesti harva-alueille.

2.5 Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan suorituskyyky

Ympäristövahinkojen pelastustoiminnalla tarkoitetaan öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoimintaa.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastuslaitoksen YVT-kalusto on sijoitettu riskiperusteisesti pohjoiselle ja eteläiselle toimintayksikölle. Jokaisen paloaseman kalusto ja henkilöstö selviää pienistä YVT-tehtävistä kalustollaan ja osaamisellaan. Suurissa YVT-tehtävissä apua joudutaan hälyttämään viereisiltä hyvinvointialueilta ja muilta alueen toimijoilta. Öljyntorjunnan keskusvarasto sijaitsee Kajaanissa.

Kehittämistarpeeksi on kirjattu ympäristövahinkojen torjunnan organisoinnin ja koulutuksen kehittäminen, YVT-koulutuksen huomiointi pelastuslaitoksen koulutussuunnitelmassa sekä ympäristövahinkojen huomiointi kokonaisuutena pelastuslaitoksen suunnitelmissa. Tällä hetkellä ympäristövahinkoja koskevissa suunnitelmissa on panostettu vain öljyntorjuntaan.

Muu tieto

Aluehallintovirastot toteuttavat ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden valvontaa vuoden 2025 aikana yhtenäisesti koko Suomessa. Vastaava valvonta suoritettiin ensimmäisen kerran vuonna 2022. Valvonta toistetaan samoin menetelmin vuoden 2025 aikana.¹⁹

Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnatulla valvontakäynnillä tuli esille, että YVT-asioihin liittyvä henkilöstön koulutus ja harjoittelu on haasteellista toteuttaa. Koulutus ja harjoittelu joudutaan toteuttamaan työvuorosuunnittelulla, koska ylitöinä tapahtuvan harjoittelun mahdollistamaa mekanismia, kuten Öljysuojelurahastoa, ei enää ole.²⁰

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen ympäristövahinkojen pelastustoiminnan edellyttämä suorituskyyky on annetun selvityksen perusteella riskeihin nähden pääosin riittävä. Suorituskyyvyn tasoa laskee pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstöresurssin heikohko tilanne Kainuun alueella. Myös YVT-asioihin liittyvä henkilöstön koulutus ja harjoittelu muodostavat haasteita, joihin tulee löytää ratkaisuja. Suorituskyyvystä saadaan tarkempi kuva vuoden 2025 aikana aluehallintovirastojen suorittaman ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden valvonnan tulosten myötä.

¹⁹ Ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden valvonta 2025. PSAVI/3303/2025.

²⁰ Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnattu valvontakäynti 3.6.2025.

2.6 Korkealta tai alhaalta pelastamisen suorituskyky

Korkealta tai alhaalta pelastaminen sisältää ajoneuvokalustolla ja köysipelastamisella tehtävät korkealta tai alhaalta pelastamisen toimenpiteet ja työskentelyn alueella, jossa on putoamisvaara. Putoamisvaarallisella alueella työskentely voi olla henkisesti ja fyysisesti vaativaa työtä, jonka turvallinen suorittaminen asettaa tekijälle terveydentilaan, toimintakykyyn, koulutukseen ja harjoitteluun liittyviä erityisvaatimuksia.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Putoamisvaarallisella alueella työskentelyn (PVAT) suorituskykyä tuotetaan niillä pelastusasemilla, joilla toteutetaan savusukellusta. Ihmisen pelastaminen ylhäältä tai alhaalta perustuu Kainuussa vakituisesti miehitettyjen asemien henkilöstöön ja kalustoon. Jokaisella Kainuun paloasemalla on PVAT-peruskalustoa henkilöiden nostoihin ja laskuihin, mutta kattavampaa PVAT-kalustoa on vain vakituisesti miehitetyillä paloasemilla. Kainuun pelastuslaitoksen puomitikasyksiköt sijaitsevat Kajaanissa ja Suomussalmella.

Palvelutasopäätöksessä on päätetty PVAT-suunnitelman laatimisesta vuodelle 2024. Suunnitelma on vielä laadintavaiheessa ja valmistuu vuoden 2025 aikana. Myös PVAT 2-tason tuottavan ryhmän koostaminen on kesken. Tämän takia PVAT 2-tason suorituskykyä ei voida tuottaa tehokkaasti tällä hetkellä.

Kehittämistarpeeksi on kirjattu, että pelastuslaitoksen alueella tulee suunnitella PVAT-toiminnan valmius siten, että tunnistetuille riskialueille kyetään tehokkaalla tavalla tuottamaan korkealta pelastamisen palvelut. PVAT-toiminnan perusosaaminen tulee kattaa koko pelastuslaitoksen alue. PVAT 1-tasolle vaadittava taso välineiden, koulutuksen ja tekniikoiden osalta tulee varmistaa vähintään kaikille savusukellusta suorittaville paloasemaryhmille. PVAT 2-tason osaaminen varmistetaan koko Kainuun alueelta muodostetulla PVAT-ryhmällä, joka on varustettu tason mukaisella kalustolla ja koulutuksella. PVAT-osaamisen varmistamiseksi alueelta täytyy löytyä riittävä määrä nimettyjä PVAT-kouluttajia, joiden vastuulla on vuosittaisten PVAT-harjoitusten toteuttaminen. Kouluttajia on koulutettava lisää A- ja B-luokan paloasemille. Vuosittain on järjestettävä vähintään yksi PVAT-toimintaan kouluttava kurssi sekä perusosaamisen ylläpitämiseksi muuta PVAT-toimintaan liittyvää koulutusta.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen korkealta tai alhaalta pelastamisen edellyttämä suorituskyky ei ole kaikilta osin riittävällä riskien mukaisella tasolla. Positiivista kuitenkin on, että puutteet ja kehittämistarpeet on tunnistettu ja niiden eteen tehdään töitä. Puutteet PVAT-toiminnassa tulee saattaa kuntoon pikimmiten.

2.7 Liikenneonnettomuuksien pelastustoiminnan suorituskyky

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Liikenneonnettomuuksien pelastustoiminnan suorituskyvyssä ei tapahtunut muutoksia vuoden 2024 aikana. Kainuun pelastuslaitoksella

liikenneonnettomuudet ovat toiseksi suurin tehtäväluokka kaikista onnettomuuksista. Pelastuslaitoksen 24/7 asemilla on hyvä valmius liikenneonnettomuuksien hoitamiseen.

Raskaan kaluston onnettomuuksiin tarvittava kalusto löytyy pääosin 24/7 asemilta. Jokaisesta pelastusyksiköstä löytyy välineet sähköradan hätämaadoitukseen. Vesiliikenneonnettomuuksissa tarvittava pelastuslaitoksen venekalusto kattaa koko alueen. Oulujärvellä voidaan oman vesiliikennekaluston lisäksi saada lisäapua tarvittaessa Oulujärven järvipelastusseuran kalustosta ja henkilöstöstä. Alueella sijaitsee yksi lentoasema, jossa on matkustajaliikennettä. Kajaanin lentoasemalla on oma pelastushenkilöstö kalustoineen ja asema on miehitetty lentojen ajalla.

Liikenneonnettomuuksien kehittämistarpeeksi on tunnistettu johtamisen näkökulmasta tapahtuva säännöllinen suurien liikenneonnettomuuksia harjoittelu.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen liikenneonnettomuuksien pelastustoiminnan edellyttämä suorituskkyky on annetun selvityksen perusteella riskeihin nähden pääosin riittävä. Suorituskyvyn tasoa laskee pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstöressurssin heikohko tilanne Kainuun alueella. Suuret liikenneonnettomuudet vaativat pienen henkilöstöressurssin takia apua viereisiltä hyvinvointialueilta ja muilta viranomaisilta sekä alueen muilta toimijoilta.

2.8 Väestön varoittamisen suorituskkyky

Pelastuslaitos huolehtii alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa ja varoittamiseen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä.

Kiinteiden väestöhälyttimien teoreettisella kuuluvuusalueella asuu 35–40 % maakunnan väestöstä. Kuuluvuuden tosiasiallista toteutumista ei ole kaikilta osin varmistettu.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastuslaitos on käynnistänyt sisäisen selvityksen perusteella vanhentuneiden väestöhälyttimien uudistamisen. Uusien väestöhälyttimien hankinnat on sisällytetty pelastuslaitoksen vuosittain vahvistettavaan investointisuunnitelmaan (investointimäärärahan puitteissa). Pelastuslaitoksen väestöhälyttimien investointisuunnitelman 2021–2025 mukaisesti Kainuun alueella uusittiin kaksi väestöhälytintä vuonna 2024.

Erityistä vaaraa aiheuttavien tai muiden merkittävien riskikohteiden väestöhälytinhankinoissa on huomioitu yhteistyömahdollisuudet ja pyritty sijoittamaan sekä hankkimaan väestöhälyttimet mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kehittämistarpeeksi on kirjattu Kainuun väestöhälyttimissä havaittujen vikojen korjaamaan kesän 2025 aikana.

Muu tieto

Kainuun hyvinvointialue on hakenut Palosuojelurahastolta avustusta kolmen uuden väestöhälyttimen hankkimiseksi vuodelle 2025. Väestöhälyttimien hankinta on sisällytetty Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen 2024–2027 sekä Kainuun hyvinvointialueen investointisuunnitelmaan vuosille 2024–2027. Väestöhälyttimillä on tarkoitus parantaa ja laajentaa väestöhälyttimien kuuluvuusaluetta. Pitkän ajan tavoitteena on uudistaa Kainuun alueen väestöhälytinjärjestelmä vuosien 2021–2025 välisenä aikana. Uudistaminen on aloitettu jo vuonna 2020.²¹

Kainuun hyvinvointialueen kiinteästi asennettujen väestöhälyttimien väestökattavuus on huomattavasti muiden hyvinvointialueiden keskimääräistä väestökattavuutta huonompi. Kainuun toteuma on vuoden 2024 päättyessä 35–40 % (toteuma oli sama vuonna 2023), kun hyvinvointialueiden keskiarvo oli noin 67 % vuonna 2023.²²

Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnatulla valvontakäynnillä tuli esille, että alueella on käynnissä vuosina 2020–2025 toteutettava väestöhälyttimien korjaus- ja uudishankinta. Tämän tavoitteena on saavuttaa sellainen kiinteiden väestöhälyttimien kuuluvuustaso, joka on kustannusnäkökulma huomioiden kannattava. Väestöhälyttimiä sijaitsee jokaisessa kunnassa ja tiheämmin asutetuissa taajamissa.²³

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Selvitykseen on kirjattu, että väestöhälyttimien laskennallisella kuuluvuusalueella asuu 35–40 % Kainuun maakunnan alueen vakinaisesta väestöstä. Hankittavilla väestöhälyttimillä nykyistä kuuluvuusaluetta saadaan nostettua hieman. Kainuun väestöhälyttimien laskennallisella kuuluvuusalueella asuvien prosentuaalinen määrä on hyvinvointialueiden keskimääräistä arvoa pienempi, mutta sen voidaan katsoa silti olevan vähintäänkin kohtalainen huomioiden alueen laajuus suhteessa väkilukuun ja väestön sijoittumiseen alueelle.

Pelastustoimen tulee panostaa väestöhälytinverkoston kattavuuteen myös tulevana vuosina huomioiden mahdollinen kasvukeskusten ja teollisuuden laajentuminen uusille alueille sekä mahdolliseen sotilaalliseen voimankäyttöön liittyvät uhat. Huomattavaa on, että laskennallisella kuuluvuusalueella asuvan väestön määräksi on kirjattu samat prosentit kuin vuoden 2023 selvityksessä.

Tarkalla suunnitelmalla väestön varoittamisen varalle voitaisiin kohdentaa kiinteiden väestöhälyttimien asentamista oikeille paikoille. Pelastustoimen tulisi arvioida tarkemmin, millaisen osuuden maakunnan väestöstä nykyisillä kiinteillä järjestelmillä pystyy tavoittamaan.

²¹ Kainuun hyvinvointialueen avustushakemus väestöhälyttimien hankkimiseksi 8.2.2025.

²² Pelastustoimen palveluiden ja talouden tila koskien vuotta 2023. Sisäministeriön vuosittainen selvitys. Sisäministeriön julkaisuja 2025:4

²³ Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnattu valvontakäynti 3.6.2025.

2.9 Muiden paikallisten riskien edellyttämät suorituskyyvyt

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Muiden paikallisten riskien edellyttämässä suorituskyyvyssä ei tapahtunut muutoksia vuoden 2024 aikana. Muita paikallisia riskejä aiheuttavat mm. maastopalot, maastopelastaminen ja maanalaiset pelastustehtävät.

Pelastuslaitoksella on kyyvykkyys vastata pieniin maastopaloihin jokaisen paloaseman kalustolla ja henkilöstöllä. Keskisuurissa maastopaloissa resurssit kerätään useammalta paloasemalta. Laajalle levinneissä suurissa maastopaloissa ja yhtäaikaissa pienemmissä maastopaloissa tarvitaan Kainuun pienten henkilöresurssien takia virka-apua muilta pelastuslaitoksilta, muilta viranomaisilta ja kolmannen sektorin toimijoilta.

Pelastuslaitos on varautunut maastopelastustehtäviin kalustollisesti mönkijöillä, moottorikelkoilla, hydrokopterilla ja venekalustolla. Maastopelastustehtävissä hyödynnetään pelastuslaitoksen UAS-kalustoa.

Maanalaiset pelastustehtävät ovat Kainuun alueella harvinaisia. Maanalaista pelastamista voidaan tarvita Kainuussa lähinnä kaivosteollisuudessa ja pienemmissä maanalaisissa tiloissa. ART-joukkueen, jonka osa Kainuun pelastuslaitos on, kaluston lisäksi pelastuslaitoksella on henkilöiden nostoon ja laskuun soveltuvaa suorituskyykyä A- ja B-luokan paloasemilla.

Kehittämistarpeeksi on tunnistettu parempi varautuminen laajoihin ja pitkäkestoisiin maastopaloihin. Varautumista voidaan tehostaa yhteistyösopimusten laadinnalla sekä pumppaus- ja kuljetuskaluston hankinnoilla. Lisäksi koulutusta pitkäkestoisiin maastopalotilanteisiin tarvitaan lisää.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen muiden paikallisten riskien edellyttämä suorituskyyky on annetun selvityksen perusteella riskeihin nähden pääosin riittävä. Suorituskyyvyn tasoa laskee pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstöresurssin heikohko tilanne Kainuun alueella.

2.10 Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarat

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrä

Pelastuslaitoksen henkilöstövoimavarat ovat edelleen alimitoitettuja johtuen rekrytointihaasteista. Ensimmäisen yksikön keskimääräinen henkilömäärä on heikoin pienten kuntien paloasemilla, kun taas Kajaanissa, jossa vuorovahvuus on 1+5, keskimääräinen ensimmäisen yksikön vahvuus on suurin.

Sopimushenkilöiden rekrytoinnin tehostamiseksi pelastuslaitokselle perustettiin sopimuspalokuntaprojekti vuonna 2024. Projektin toisena tarkoituksena oli perustaa Kajaaniin sopimuspalokunta. Kajaanin sopimuspalokunta on nyt perustettu ja heidän kanssaan tullaan laatimaan yhteistoimintasopimus

pelastuslaitoksen kanssa. Tämä vahvistaa suurten tehtävien henkilöstöresurssia, erityisesti Kajaanissa. Kajaanin Vuolijoelle ollaan lisäksi perustamassa tehdaspalokuntaa, jonka tarkoituksena on helpottaa Otanmäen riskiruutujen tavoittamista.

Kehittämistarpeeksi on kirjattu kaikkien 24/7 paloasemien vuorovahvuuden nostaminen vähintään 1+3 vahvuuteen vuoteen 2027 mennessä. Jos rekrytointi saadaan toteutettua, pienemmät paloasemat miehitetään lähimmiltä 24/7 paloasemilta 0+2 vahvuuteen. Vaste täydennetään 1+3 vahvuuteen sopimushenkilöiden ja muiden paloasemien avulla.

Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpito ja kehittäminen

Osaamisen ylläpidon ja kehittämisen tarpeessa ei tapahtunut oleellisia muutoksia vuoden 2024 aikana. Osaamista ylläpidetään koulutussuunnitelman mukaisesti. 24/7 asemien työvuorot harjoittelevat työvuoroissa päiväohjelman mukaisesti. Palomestarit osallistuvat harjoituksiin mahdollisuuksien mukaan. Sopimushenkilöille järjestetään viikkoharjoituksia säännöllisesti. Pelastuslaitos vaatii sopimushenkilöiltä, jotka osallistuvat pelastustoimintaan vähintään 40 harjoitustuntia vuodessa. Koulutusta järjestetään sopimushenkilöille noin 80 tuntia vuodessa. Päälystö osallistuu ja johtaa harjoituksia, mm. PAPU- ja UPS-harjoitukset. Lisäksi hyvinvointialue järjestää henkilöstöhallintoon liittyvää koulutusta, johon päälystö osallistuu.

Henkilöstön osaamista arvioidaan mm. harjoitussuunnitelman mukaisessa viikkoharjoittelussa. Osaamisessa havaitut puutteet dokumentoidaan toiminnanohjausjärjestelmään. Koulutusta pyritään kohdentamaan kehitettäviin osa-alueisiin. Pelastuslaitoksen kehitystyöryhmässä käsitellään osaamisen kehittämiseen liittyviä asioita.

Pelastuslaitoksen keskeisin kehittämistarve on saada lisättyä pelastustoiminnan henkilöstöresurssia palvelutasopäätöksessä päätetyllä tavalla.

Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysinen toimintakyky

Pelastustoimialueen toimintaympäristössä ei tapahtunut vuoden 2024 aikana oleellisia muutoksia, jotka olisivat vaikuttaneet henkilöstövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn tarpeisiin. Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstö (päätoiminen ja sopimushenkilöstö) testauksessa noudatetaan SM:n ohjetta pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaan. Toimintakuntotestausta varten on laadittu vuosikello, jonka mukaisesti henkilöstön testaukset ja työterveystarkastukset toteutetaan. Testaajina toimivat tehtävään nimetyt pelastuslaitoksen henkilöt. Kaikki pelastustoimintaan osallistuvat henkilöt tekevät vuosittain polkupyöräergometritestin ja lihaskuntotestin. Savusukeltajat ja kemikaalisukeltajat tekevät lisäksi ns. savusukellustestin. Toimintakyky määräytyy FireFit-indeksin mukaisesti. Kelpoisuuksien osalta pidetään tarkkaa linjaa. Henkilöä ei nimetä pelastustoimintakelpoiseksi, jos suoritteita puuttuu.

Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn kohdalla ei tunnisteta erityisiä kehittämistarpeita. Valtakunnallisesti toivotaan mallia, miten uuden pelastustoimen sukellus- ja pintapelastusohjeen mukaiset näytöt tulisi toteuttaa. Tällä hetkellä malleja on yhtä monta kuin on pelastuslaitoksia.

Muu tieto

Kainuun pelastustoiminnan palveluita tuotetaan päätoimisen- ja sopimushenkilöstön toimesta. Vuotta 2022 koskevan selvityksen mukaan pelastustoimintaan oli käytettävissä henkilöstöä yhteensä noin 150 henkilöä. Vuonna 2023 pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön kokonaismäärä oli yhteensä 75 henkilöä ja pelastustoimintaan osallistuvan sopimushenkilöstön noin 65 henkilöä. Vuonna 2024 kelpoisuusvaatimukset täyttäviä päätoimisia oli noin 70 ja sopimushenkilöitä noin 50.

Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnatulla valvontakäynnillä tuli esille, että Kajaaniin perustettavan sopimuspalokunnan palokuntasopimus on valmistumassa. Toiminnassa aloittaa 12 henkilöä, joiden lisäksi on paljon toiminnasta kiinnostuneita. Kajaaniin perustettava sopimuspalokunta lisää sopimushenkilöstön määrää oleellisesti.²⁴

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrä ei vastaa riskien edellyttämää tasoa. Henkilöstöresursseja on onnistuttu rekrytoimaan vuoden 2024 aikana, mutta henkilöstövoimavaroja voidaan pitää edelleen heikohkona. Erityisesti tämä näyttäytyy sivutoimisen ja sopimushenkilöstön määrässä. Osassa sopimuspalokuntia vaativan pelastustoiminnan vaatimukset täyttäviä henkilöitä ei ole kuin muutama.

Vuoden 2023 asiantuntija-arviossa tuli esille, että Kainuun pelastuslaitoksen sopimushenkilöstön määrä on vähentynyt noin neljäsosaan vuodesta 2006. Kelpoisuudet täyttävän henkilöstön, erityisesti sopimushenkilöstön, lukumäärä uhkaa laskea edelleen fyysisten toimintakykyvaatimusten takia. Kainuun vetovoimaa työnantajana on onnistuttu kasvattamaan. Tämä näkyy päätoimisten henkilöiden rekrytointien onnistumisina tietyille alueille. Harva-alueilla viimeisimpiin avoinna olleisiin miehistövirkeihin ei ole kuitenkaan saatu hakemuksia toivotun mukaisesti. Aluehallintovirasto suosittelee, että pelastustoimi etsii aktiivisesti keinoja kelpoisuusvaatimukset täyttävien henkilöiden lukumäärän lisäämiseksi koko alueelle. Kajaanin sopimuspalokunta on hyvä edistysaskel sopimushenkilöstön määrän lisäämisessä alueella.

Kainuun pelastuslaitoksen päätoimisen ja sopimushenkilöstön lukumäärät ovat laskeneet huomattavasti. Henkilöstön saatavuus Kainuun alueella aiheuttaa suuria ongelmia pelastustoiminnan palveluihin. Positiivisena asiana voidaan kuitenkin mainita, että annetun selvityksen perusteella Kainuun pelastuslaitoksen pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpidossa ja kehittämisessä sekä fyysinen toimintakyvyn testaamisessa noudatetaan lainsäädännön vaatimuksia eikä vaatimuksista lipsuta, vaikka toimintakykyvaatimukset täyttäviä vaativiin tehtäviin osallistuvia henkilöitä on jo ennestään todella vähän.

²⁴ Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnattu valvontakäynti 3.6.2025.

2.11 Pelastustoiminnan kalustovoimavarat

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastustoimialueen toimintaympäristössä ei tapahtunut vuoden 2024 aikana muutoksia, joilla olisi ollut oleellisia vaikutuksia kalustotarpeisiin. Pelastuslaitos uusi kalustoa investointisuunnitelman mukaisesti vuonna 2024.

Pääperiaatteena Kainuun pelastuslaitoksen kalustohallinnassa on, että jokaisella paloasemalla on luotettava peruskalusto, jonka avulla pystytään vastaamaan uhkamallin mukaisiin päivittäisiin pelastustoimen tehtäviin. Kainuun paloasemilla peruskalustona käytetään sammutus- ja säiliöautoja varusteineen.

Paloasemaryhmä kykenee yhteistyössä vastaamaan myös suurempiin onnettomuuksiin. Suurempia onnettomuuksia varten tarvittava erikoiskalusto on keskitetty vallitsevien onnettomuusriskien mukaisesti Kainuun paloasemille.

Suurissa onnettomuustilanteissa hyödynnetään YT-alueen ja muiden pelastuslaitosten erikoiskalustoa. Uusin ajoneuvokalusto on sijoitettu käyttöasteeltaan kiireisimmille paloasemille. Ikääntyneet ajoneuvot ja muu epäkuntoinen kalusto poistetaan käytöstä.

Pelastuslaitoksen palvelutuotannon taso varmistetaan riittävän nykyaikaisella ja laadukkaalla kalustolla, laitteilla ja tietojärjestelmillä. Tavoitteena on, että pelastustoimintaan tarkoitettu kalusto on oltava luotettavaa ja käyttäjilleen turvallista. Investointisuunnitelman mukaisissa hankinnoissa tehdään yhteistyötä hyvinvointialueen hankintapalveluiden kanssa. Pelastustoimen suojarusteiden kehitystä seurataan ja niiden laatua ja määrää pidetään riittävällä tasolla lainsäädäntö, käytettävyys ja kustannustehokkuus huomioiden. Yhteiskunnan digitalisoitumisen ja automaation lisääntymisen sekä liikenteen sähköistymisen aiheuttamat erityispiirteet ja kestävä kehityksen periaatteet huomioidaan hankinnoissa sekä kalustoa käyttävien henkilöiden koulutuksessa.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen pelastustoiminnan kalustovoimavarat on onnistuttu säilyttämään hyvänä, vaikka vuosittainen investointitaso ei ole kovin suuri huomioiden mm. inflaation vaikutus hintoihin. Vuosittaisella investointitasolla on kyetty ainakin toistaiseksi hallitsemaan korjausvelan kasvua.

2.12 Paloasemat ja muut kiinteistöt

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kainuun pelastuslaitoksella on yhdeksän paloasemaa. Näiden lisäksi alueella on kaksi tehdas- tai laitospaloasemaa. Kainuun pelastuslaitoksen paloasemat sijaitsevat kuntataajamissa. Paloasemat sijaitsevat pääsääntöisesti riskienmukaisilla ja tarkoituksenmukaisilla paikoilla. Vesipelastus- ja öljyntorjuntakaluston varastotilaksi on vuokrattu Kajaanin kaupungilta vanha luotsiasema. Pelastusasema Luotsi toimii tukikohtana myös poliisin ja Oulujärven järvipelastusseuran venekalustolle.

Paloasemakiinteistöjen ikärakenne ja tilojen kunto sekä käytettävyys vaihtelevat merkittävästi Kainuun paloasemien välillä. Viime vuosien aikana on jossain määrin rakennettu tai saneerattu uusia paloasematiloja, mutta silti huomattava osa paloasemakiinteistöistä on suunnitellun elinkaaren loppupäässä. Tilojen sisäilmaongelmat vaikuttavat pahimmassa tapauksessa henkilöstön terveyteen. Terveelliset ja nykyaikaiset toimitilat ovat myös tärkeä pito- ja vetovoimatekijä.

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tilojen kehittämissuunnitelma on laadittu yhteistyössä hyvinvointialueen tilapalveluiden kanssa. Tilojen kehitystyössä on huomioitu pelastuslaitoksen toiminnalliset tarpeet ja kustannustehokkuus. Hyvinvointialueen investointisuunnitelmaan on kirjattu Kuhmon ja Paltamon paloasemakiinteistöjen uusiminen vuosien 2026–2027 aikana. Datakeskushankkeiden toteutuessa voi jatkossa olla tarve muuttaa paloasemien sijainteja riskien määrittämällä tavalla.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Selvityksen mukaan paloasemakiinteistöjen ikärakenne ja tilojen kunto sekä käytettävyys vaihtelevat merkittävästi paloasemien välillä. Lisäksi huomattavan osan paloasemakiinteistöistä on kirjattu olevan suunnitellun elinkaarensa loppupäässä. Suuntausta voidaan pitää huolestuttava, koska myös edellisvuoden selvityksessä asiasta oli vastaava kirjaus. Pelastustoimen tulee huomioida paloasemakiinteistöt investointipäätöksiä tehdessään, koska terveellisiä ja nykyaikaisia toimitiloja voidaan pitää elinehtona tehokkaalle pelastustoiminnalle. Paloasemakiinteistöjen rakentaminen ja saneeraus vaativat investointeja, jotka ovat haasteellisia hyvinvointialueiden tiukassa taloustilanteessa. Nämä investoinnit ovat kuitenkin kannattavia henkilöstön työhyvinvoinnin sekä alueen pito ja vetovoiman kannalta.

2.13 Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen, ja pelastustoimen muodostelmalla on aina johtaja. Yhteistoimintatilanteissa, joissa pelastustoimintaan osallistuu useampi viranomainen, pelastusviranomainen toimii yleisjohtajana. Pelastustoiminnan johtamisesta laaditaan tarvittavat suunnitelmat, joissa määritellään riskien ja uhkien edellyttämät johtamisjärjestelyt eri laajuisissa ja myös pitkäkestoisissa tilanteissa.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kainuun pelastuslaitoksella on käytössä kaksiportainen johtamisjärjestelmä. Lähtökohtaisesti päivystävä palomestari toimii pelastustoiminnan johtajana kaikissa pelastustoimen tehtävissä Kainuussa. Pelastusviranomaisena toimivat ryhmänjohtajat toimivat yleensä pienissä tehtävissä päivystävän palomestarin määrääminä pelastustoiminnan johtajina tai tilannepaikan johtajina. Pelastustoiminnan johtamisen suorituskyky on parantunut vuonna 2024 Kajaanin uuden paloaseman johtamistilojen johdosta. Myös asemamestariuudistus on parantanut pelastuslaitoksen johtamiskykyä.

Kainuun alueella pelastusviranomaisiksi nimetyn päällystön resurssit ovat heikkoja. Tämä takia alueella ei ole ollut mahdollista järjestää pelastustoiminnan

johtamista toimintavalmiuden suunnitteluohjeen edellyttämällä tavalla. Pelastuslaitokselta puuttuu varmistettu päivystysjärjestelmä yleisjohtajuutta vaativiin moniviranomaistilanteisiin tai riittävän suuri johtamisresurssi vaativista tilanteista suoriutumiseen. Tilannekeskusasetuksen astuttua voimaan on tilanne tämän osalta parantunut.

Muu tieto

Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnatulla valvontakäynnillä tuli esille, että Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan välillä on käyty keskusteluja Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen päivystävä päällikkö P20 -palvelun tarjoamisesta Kainuulle. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaalle perustetun YT-alueen tilanne- ja johtokeskuksen tarjoamaa toimintaa ei tunneta kunnolla eikä sitä osata hyödyntää operatiivisessa toiminnassa. Tämä vaatii lisää koulutusta ja opettelua.²⁵

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Selvityksen mukaan Kainuun pelastuslaitoksen pelastustoiminnan johtamisen resurssit ovat vähäiset. Tämä haastaa toimintaa etenkin pelastusjoukkueen vaatimia tilanteita suuremmissa tilanteissa sekä häiriö- ja poikkeusoloissa. Pelastustoimen tulee panostaa johtamisen lisäresursseihin. Mikäli tämä ei ole taloustilanteesta johtuen mahdollista, tulisi yhteistyötä YT-alueen kanssa lisätä ja kehittää. Yhteistyöalueen sujuva toiminta vaatii, että johtamissuunnittelu ja -käytänteet on yhteensovitettu sekä toiminnan edellyttämät resurssit on varmistettu.

Selvityksessä ei tuotu esille, miten tilannekuvatoiminta sekä Pohjois-Suomen yhteistyöalueen tilanne- ja johtokeskustoiminnan aloitus ovat toteutuneet, ovatko toiminnan vaatimat johtamissuunnittelu ja -käytänteet yhteensovitettu ja toiminnan edellyttämät resurssit varmistettu. YT-alueen johtokeskuskokonaisuudessa on oletettavasti vielä paljon tehtävää kaikille YT-alueen pelastuslaitoksille.

2.14 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonta

Hyvinvointialue voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Vaikka hyvinvointialue hankkii palveluja muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy järjestämisvastuu ja vastuu palvelujen asianmukaisen hoitamisen valvonnasta.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Yhteistoiminta-alueella on sovittu pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonnasta laatimalla sopimus YT-alueen pelastuslaitosten

²⁵ Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnattu valvontakäynti 3.6.2025.

kesken. Asianmukaisuutta valvotaan tällä hetkellä pelastuslaitoskohtaisten valvontasuunnitelmien avulla.

Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonnassa on tunnistettu seuraavia kehittämistarpeita. HNS-suunnitelma on suunniteltu laadittavan YT-alueen kesken. Lisäksi YT-alueen tilanne- ja johtokeskuksen asianmukaisuuden valvontaan tulisi laatia oma valvontasuunnitelma tai sisällyttää asiakokonaisuus pelastuslaitoskohtaisiin valvontasuunnitelmiin.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Kainuun pelastuslaitoksella hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonnasta on sovittu lainsäädännön puitteissa. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan kaikkien alueiden ei kannattaisi pyrkiä tuottamaan kaikkia palveluita itse, vaan alueen, erityisesti pienten alueiden, kannattaisi turvautua YT-alueeseen, mikäli se vain on mahdollista ja järkevää. YT-alueen toiminnassa on havaittavissa vielä ns. alkukankeutta ja se etsii edelleen paikkaansa. Toiveissa on, että toiminta notkistuu ajan myötä.

2.15 Pelastusviranomaisen antama virka-apu

Pelastusviranomainen voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Toimintaympäristössä ei tapahtunut vuoden 2024 aikana muutoksia, joilla olisi ollut merkittäviä vaikutuksia virka-apukäytäntöihin. Kainuun pelastuslaitos ei ole tehnyt vuonna 2024 varsinaisia kirjallisia virka-apupyyntöjä. Virka-apua on annettu pienemmissä tehtävissä muille viranomaisille. Suurin osa virka-apupyyntöistä on tullut terveydenhuollon pienistä tehtävistä.

Virka-avusta laskutetaan sopimusten perusteella. Yleensä pidempiaikaisista tehtävistä laskutetaan kertyneet kulut hyvinvointialueen laatiman hinnaston perusteella. Annetusta virka-avusta laskutetaan noin 50 %:ssa tehtäviä.

Pelastusviranomaisen antamassa virka-avussa ei tunnisteta erityisiä kehittämistarpeita tällä hetkellä.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Vuoden 2023 asiantuntija-arviossa pelastusviranomaisen antaman virka-avun kehittämistarpeena nousi esille pelastuslaitoksen yhteistyöviranomaisien kanssa laadittujen sopimusten päivittäminen palvelutasokauden aikana sekä virka-avun antamisesta, menettelytavoista ja korvauksista laadittava yhtenäinen linja YT-alueen pelastuslaitoksille. Vuoden 2024 selvityksessä ei tuoda esille, onko kehittämistarpeita onnistuttu kehittämään vai ovatko ne edelleen kehittämistä vailla. Mikäli asiat eivät ole edenneet, tulisi ne saattaa kuntoon pikimmiten.

2.16 Kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen suorituskyyky

Pelastustoimi osallistuu pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon.

2.16.1 Kansainvälisen avun antamisen suorituskyyky

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Toimintaympäristössä ei tapahtunut vuoden 2024 aikana muutoksia, joilla olisi ollut merkittäviä vaikutuksia kansainvälisen avun antamisen suorituskyykyyn. Pelastuslaitos ei antanut kansainvälistä apua vuonna 2024. Pohjois-Pohjanmaan, Lapin ja Kainuun yhteinen arktinen pelastusjoukkue (Finnish Artic Rescue Team) on valmiudessa kansainvälisiin tehtäviin. HCP-moduuli on sertifioitu osaksi Euroopan pelastuspalvelumekanismia. Pelastustoimella on suunnitelma osallistumisesta pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun edellyttämään valmiuden ylläpitoon. Pohjois-Suomen YT-alueella on hyvä kyyky antaa kansainvälistä apua vedenpumpppaukseen liittyvissä tehtävissä.

Kehittämistarpeena on tunnistettu koko YT-aluetta koskehtavan yhteisen HNS-suunnitelman laatiminen. Lisäksi ART-joukkueen koulutusta ja käyttöä tulisi tehostaa.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen kansainvälisen avun antamisen edellyttämä suorituskyyky on annetun selvityksen perusteella riittävää. Aluehallintoviraston tietoon ei ole tullut merkittäviä puutteita kansainvälisen avun antamisen edellyttämässä suorituskyykyssä.

2.16.2 Kansainvälisen avun vastaanottamisen suorituskyyky

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kainuun pelastuslaitos on nimennyt henkilön edustamaan Kainuun pelastuslaitosta yhteisen koko YT-aluetta koskehtavan HNS-suunnitelman laadinnassa. YT-alueen kesken laadittavasta HNS-suunnitelmasta on kirjaukset palvelutasopäätöksessä. Vuonna 2024 ei vastaanotettu kansainvälistä apua.

Pelastuslaitoksella ei ole suunnitelmaa osallistumisesta pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämän valmiuden ylläpitoon (HNS-valmius). HNS-suunnitelmaa on aloitettu laatimaan, mutta laadinta on keskeytetty, koska tarkoitus on laatia suunnitelma koko YT-aluetta koskevaksi.

Kehittämistarpeena on tunnistettu koko YT-aluetta koskehtavan yhteisen HNS-suunnitelman laatiminen.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Aluehallintoviraston arvion mukaan Kainuun pelastuslaitoksen kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämä suorituskyyky ei ole kaikilta osin riittäväällä tasolla. Alueella ei ole suunnitelmaa osallistumisesta pelastustoimeen kuuluvan

kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämän valmiuden ylläpitoon (HNS-valmius). Aloitettu suunnitelma on saatettava loppuun joko pelastuslaitoksen omana työnä tai YT-alueen yhteistyönä. Mikäli suorituskykyä tuotetaan toisen hyvinvointialueen puolesta, tulee tästä tehdä erillinen sopimus.

Aluehallintoviraston arvio pelastustoiminnan palveluihin kuuluvien pelastustoimen tehtävien tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Kiireellisen avun saamisen palvelut ovat pääosin riittävällä tasolla. Taso on kyetty ylläpitämään hyvinvointialuemuutoksen jälkeen. Toimintavalmiusaikojen osalta on puutteita yhdessä riskiruudussa. Vuonna 2023 puutteita oli kahdessa riskiruudussa.

Toimintavalmiusaikojen mediaanit sekä ensimmäisen yksikön ja pelastusjoukkueen että pelastusryhmän aloittaman tehokkaan pelastustoiminnan kohdalla ovat parantuneet vuosien 2021–2023 keskiarvosta vuoteen 2024. Toimintavalmiusaikojen mediaanit ovat kuitenkin maan korkeimpia. Pelastusjoukkueen toimintavalmiusajan mediaani oli maan korkein, jota se oli myös edellisenä vuonna.

Kiireellisille A- ja B-luokan tehtäville hälyttäminen on heikentynyt vuoden aikana 7 %. Tehtäville hälyttäminen on huonontunut vuosi vuodelta 2020-luvulla. Suuntaus on todella huolestuttava ja edellyttää toimenpiteitä.

Toimialan fyysisen toimintakyvyn vaatimukset sekä alueen sijainti kasvukeskusten ulkopuolella vaikuttavat merkittävästi sekä päätoimisen että sopimushenkilöstön saatavuuteen. Henkilöstön rekrytointivaikkeudet haastavat pelastustoimen palveluita.

Kainuun alueen vaativien tehtävien edellyttämä suorituskyky on hyvin rajallinen. Osin tämän takia pelastuslaitoksella on panostettu täydentäviin ja vaihtoehtoihin sammutusmenetelmiin.

Pelastustoiminnan johtamisen resurssit ovat alueen kokoon nähden pienet, yksi päällystöviranomainen ilman varmistettua tukea. Resurssit eivät mahdollista täyspainoista johtamista päällekkäisissä onnettomuuksissa eivätkä ne ole riittävät suuronnettomuuksien hoitamiseksi. Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan välillä on käyty keskusteluja Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen yleisjohtajuuspalvelun tarjoamisesta Kainuuseen.

Huomattava osa pelastustoimialueen paloasemakiinteistöistä on suunnitellun elinkaarensa loppupäässä. Hyvinvointialueen tulisi huomioida investointisuunnitelmassaan koko pelastustoimialueen paloasemakiinteistöt.

3 Pelastustoiminnan suunnitelmat

Tämä luku käsittelee suunnitelmia, joita pelastuslaitoksen on tehtävä pelastuslain mukaan. Suunnitelmat ovat arvioinnin kohteena olevien pelastustoimen palvelujen tuottamista tukevia asiakirjoja. Aluehallintovirasto arvioi suunnitelmien laatimista ja toteutumista hyvinvointialueen antaman selvityksen perusteella.

Pelastuslaitoksen tulee pelastuslain mukaan laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Pelastuslaitosten tulee laatia pelastustoiminnan yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvaa johtamista ja pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamista koskevat suunnitelmat yhteistoiminnassa keskenään ja pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavien pelastuslaitosten johdolla.

3.1 Hälytysohje

Pelastuslaitoksen tulee laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten ja Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Erillinen hälytysohje, jossa ei ole tunnistettu päivitystarvetta ja, jossa on huomioitu yhteistoimintasuunnitelmat ja keskinäisen avunannon suunnitelmat, toteutuu pelastuslaitoksen laatiman selvityksen mukaan 50-prosenttisesti.

Muu tieto

Vuoden 2023 selvityksen mukaan pelastuslaitoksen hälytysohjeet ja vasteet on laadittu suoraan ERICA-tietojärjestelmään pelastustoimen tehtävänkäsittely hätäkeskuksessa -ohjeen mukaisesti.

3.2 Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelmat

Pelastuslaitoksen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle pelastuslaitokselle pelastustoiminnassa. Pelastuslaitoksen tulee myös laatia yhteistyössä pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Pelastuslaitosten tulee varautua pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja tarvittaessa myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueeseen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastuslaitoksella on keskinäisen avunannon suunnitelmat, jotka ovat ajan tasalla eikä niissä ole tunnistettu päivitystarvetta.

3.3 Yhteistyösuunnitelmat

Pelastuslaitoksen tulee laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun ja toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Yhteistyösuunnitelmat, jotka ovat ajan tasalla eikä niissä ole tunnistettu päivitystarvetta, toteutuvat pelastuslaitoksen laatiman selvityksen mukaan 50-prosenttisesti.

Muu tieto

Vuoden 2023 selvityksessä kehittämistarpeeksi oli nostettu yhteistyön lisääminen eri viranomaisten kesken. Yhteistyön suunnitteluun on otettava mukaan viranomaisten lisäksi muun muassa kunnat ja vapaaehtoisjärjestöt.

3.4 Onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat

Pelastuslaitos vastaa hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämien pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevien suunnitelmien laatimisesta, mukaan lukien sammutusvesisuunnitelmasta.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat, jotka ovat ajan tasalla eikä niissä ole tunnistettu päivitystarvetta, toteutuvat pelastuslaitoksen laatiman selvityksen mukaan 75-prosenttisesti.

Muu tieto

Vuoden 2023 selvityksessä kehittämistarpeeksi oli nostettu johtamissuunnitelman päivittäminen vastaamaan YT-alueen johtamisjärjestelmää. Johtamissuunnitelmissa oli lisäksi tarpeen huomioida toiminta poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa.

3.5 Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat

Pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa alueille, joilla on pelastuslain mukaisesti ydinenergialaitos, tuotantolaitos, kaivannaisjätteen alue, vaarallisten aineiden kuljetukseen käytettävä ratapiha tai satama-alue. Pelastuslaitoksen ja toiminnanharjoittajan on huolehdittava yhteistyössä suunnitelmasta tiedottamisesta ja järjestettävä harjoituksia pelastussuunnitelman toimivuuden varmistamiseksi. Ulkoisen pelastussuunnitelman edellyttäviä kohteita on hyvinvointialueilla vaihteleva määrä.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kainuun hyvinvointialueella on 5 kohdetta, joihin tulee laatia ulkoinen pelastussuunnitelma. Pelastuslaitoksen erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat ovat ajan tasalla (päivitetty ≤ 3 v) eikä niissä ole tunnistettu päivitystarvetta. Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisten pelastussuunnitelmien harjoitukset on toteutettu (≤ 3 v) säädösten mukaisesti.

Muu tieto

Aluehallintoviraston tietojen mukaan Kainuun hyvinvointialueella oli kuusi pelastuslain 48 §:n mukaista erityistä vaaraa aiheuttavaa kohdetta ja ylläpidettävänä viisi ulkoista pelastussuunnitelmaa vuoden 2024 lopussa.

Kainuun pelastuslaitoksella oli päivityksessä vain yksi ulkoinen pelastussuunnitelma vuoden 2024 aikana. Ulkoisen pelastussuunnitelman laadinta toteutui voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti, mutta suunnitelma viivästyi sille asetetusta määräajasta. Aluehallintoviraston on ollut tarpeen muistuttaa pelastuslaitosta ulkoisten pelastussuunnitelmien lakisääteisistä määräajoista. Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisten pelastussuunnitelmien harjoitukset toteutuivat säädösten mukaisesti.

Aluehallintoviraston arvio pelastustoimen suunnitelmien tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Pelastustoimen suunnitelmissa on päivitystarpeita ja työhön käytössä olevat resurssit ovat niukat. Pelastuslaitoksen tulisi laatia suunnitelmatyöhön prosessi, joka edesauttaisi suunnitelmien ylläpitoa. Lisäksi suunnitelmatyön vaatima resurssitarve tulisi arvioida.

Pelastustoimen tulee tarkastella suunnitelmiensa ajantasaisuus sekä tarvittaessa laatia uusia tai päivittää päivitystä vaille olevia. Työssä tulee huomioida YT-alueen toiminnan edellytykset. Suunnitelmien hallinnan keskittämällä ja vastuuttamisella voitaisiin saada positiivista vaikutusta suunnitelmatyöhön.

Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisten pelastussuunnitelmien päivitys- ja harjoitteluprosessin hallinnoinnissa on edelleen puutteita. Keskeisimpänä kehitystarpeena nähdään UPS-prosessin keskitetyn ohjauksen kehittäminen sekä ulkoisten pelastussuunnitelmien ja UPS-harjoitusten sisällöllinen yhtenäistäminen.

4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

Pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää apuna sopimuspalokuntia ja muita organisaatioita ja henkilöitä. Hyvinvointialue päättää, missä laajuudessa se käyttää vapaaehtoisia pelastustoiminnan palvelujen tuottamisessa.

Sopimuspalokuntien lisäksi pelastustoimen tehtävissä voidaan käyttää apuna muitakin toimijoita, kuten meri- ja järvipelastusyhdistysten yksiköitä, vapaaehtoista pelastuspalvelua, pelastusalan liittoja, pelastuskoiria sekä radioamatöörejä ja muita vapaaehtoistoimintaan perustuvia organisaatioita ja järjestöjä.

Tässä luvussa arvioidaan pelastustoimen vapaaehtoistoimintaan liittyvien tehtävien hoitamista, palvelujen tehtäväkohtaista tarvetta ja saatavuutta sekä niiden kehitystarvetta.

4.1 Sopimushenkilöstön, sivutoimisen henkilöstön sekä vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palvelujen tuottamisessa

Kainuun pelastuslaitoksella sekä päätoimisella että sivutoimisella ja sopimushenkilöstöllä hoidettujen pelastustoiminnan tehtävien määrä vuonna 2024 oli 1176 tehtävää. Pelastustoiminnan tehtäviä ei hoidettu pelkästään sivutoimisella ja sopimushenkilöstöllä ollenkaan.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kainuussa sopimuspalokuntatoiminta nähdään tärkeänä harva-alueen pelastustoiminnan järjestämisessä. Haasteina Kainuussa on ollut sopimushenkilöiden määrän väheneminen vuosi vuodelta. Toiminnan hiipumiseen vaikuttaa alueen demografian lisäksi monet tunnistetut tekijät.

Pelastustoiminnan järjestäminen varallaoloon tukeutumalla on mahdotonta pitkän lähtövalmiuden takia. Pelastustoimen kiireellisten tehtävien hoitaminen on siirtynyt enemmän vakituisten pelastajien työksi, myös harva-alueilla. Muun muassa tämä on vähentänyt vapaaehtoistoiminnan mielekkyyttä. Pelastajapulan takia on jouduttu palkkaamaan puuttuvien pelastajien sijaisiksi kokeneimpia sopimushenkilöitä, mikä on myös vähentänyt sopimuspelastajien määrää.

Kainuussa on kolme sopimuspalokuntaa, joiden kanssa hyvinvointialue on tehnyt sopimuksen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta.

Sopimushenkilöitä hyödynnetään myös erilaisissa turvallisuusviestinnän tapahtumissa. Muut alueen sopimushenkilöt ovat sivutoimisia hyvinvointialueen pelastuslaitoksen työntekijöitä. Vuonna 2024 sopimushenkilöitä työskenteli kaikilla paloasemilla, pois lukien Kajaanin paloasemalla.

Kainuun kunnissa sopimushenkilöt ovat suoraan pelastustoimen vasteissa, jolloin heidät hälytetään lisäresurssiksi kaikille pelastustoimen tehtäville. Sivutoimisen henkilöstön varallaolosta luovuttiin 1.1.2025 alkaen. Tämä koskee vain kaikkia päätoimisella henkilöstöllä miehitettyjä 24/7 paloasemia.

Tehdaspalokunnat, Kainuun Prikaatin sotilaspalokunta ja Terrafamen tehdaspalokunta, toimivat sopimusten perusteella omilla vastealueillaan. Lisäksi Skoda Transtechin tehtaan kanssa on aloitettu neuvottelut tehdaspalokunnan perustamisesta Otanmäkeen. Oulujärven järvipelastusseuran kanssa tehdään yhteistyötä suurimmilla vesialueilla. Järvipelastusseuran pelastusvene on pelastustoimen vasteissa omalla vastealueellaan.

Sopimushenkilöstön määrän lisääminen on tarpeellista. Tätä tavoitetta tukemaan on perustettu Kajaaniin sopimuspalokunta. Tavoite sopimuspalokunnan perustamisesta sisältyy palvelutasopäätökseen vuosille 2024–2027.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Sopimuspalokuntatoiminnan ja -henkilöstön osuus Kainuun pelastustoimen palveluissa on tärkeä. Tarve muodostuu toimintaympäristön vaateista, kuten alueen pitkistä välimatkoista ja harvaan asutuista alueista. Palvelut toteutuvat kohtalaisesti. Puutteita tuo käytettävissä olevan sopimushenkilöstön määrä. Merkittävimpänä kehittämistarpeena on sopimuspalokuntien ja -henkilöstön toimintavalmiuden ja suorituskyvyn kehittäminen.

4.2 Pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön, sopimuspalokunnan henkilöstön sekä vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Pelastustoimen viranomaisten tulee mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä. Vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytysten edistäminen sisältää taloudellista tukea, koulutuksellista tukea tai muuta yhteistyötä vapaaehtoisten organisaatioiden kanssa. Toimenpiteiden tulisi näkyä kirjattuina tavoitteina ja toimenpiteinä muun muassa pelastuslaitosten toimintasuunnitelmissa.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Alueella ei ole sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisohjelmaa tai muuta vastaavaa asiakirjaa, jolla tunnistetaan toimintaan liittyvät kehittämistarpeet. Sopimuspalokuntatoiminnan kehittämiseksi on vuonna 2024 aloitettu hanke, jonka tarkoituksena on perustaa sopimuspalokunta Kajaaniin sekä lisätä kiinnostusta sopimuspalokuntatoimintaan koko Kainuun alueella. Hankkeeseen on palkattu kokopäiväinen työntekijä.

Selvitystä laadittaessa Kajaaniin on perustettu sopimuspalokunta, jonka sopimus on laadintavaiheessa. Hankkeen avulla on onnistuttu parantamaan myös sopimushenkilöiden rekrytointia.

Alueen sopimuspalokunnilla ei ole nuoriso-osastotoimintaa.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Sopimuspalokuntatoimintaan ei ole alueella tehty kehittämisohjelmaa, mutta vuonna 2024 on aloitettu hanke edistämään asiaa. Hankkeen avulla on kyetty perustamaan Kajaaniin sopimuspalokunta ja alueen sopimushenkilöstön rekrytointia on onnistuttu parantamaan. Sopimushenkilöstön tarve pelastuslaitokselle on suuri ja toiminnan edistämiseen on panostettu. Toiminnan

edistämiseen tulee jatkossakin panostaa merkittävästi. Toimintaa tukisi kehittämisohjelma, jossa huomioitaisiin sivutoimisen henkilöstön, sopimuspalokunnan henkilöstön ja vapaaehtoistoiminnan edistäminen.

4.3 Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan henkilön terveystarkastukset

Jos sopimuspalokuntaan tai muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluva savusukeltaja tai muuta vastaavaa raskasta työtä tekevä henkilö ei ole oikeutettu työsuhteen perusteella työterveyshuoltoon, hänelle on järjestettävä työterveyshuoltolain mukaisia tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennaltaehkäisevät palvelut. Ennaltaehkäisevillä palveluilla ja terveystarkastuksilla on tarkoitus ehkäistä ja torjua pelastustoimintaan kuuluvasta työstä ja työolosuhteista johtuvia terveysvaaroja ja -haittoja ja suojella henkilön turvallisuutta, työkykyä ja terveyttä.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kuntotestaukset ja työterveystarkastukset toteutetaan sopimushenkilöille vastaavalla tavalla kuin vakituisille henkilöille. Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan henkilön terveystarkastukset ovat toteutuneet suunnitellusti. Sopimushenkilöiden kelpoisuuksia seurataan toiminnanohjausjärjestelmällä ja pelastustoimintaan osallistumisen kelpoisuuksissa noudatetaan ministeriön laatimaa ohjetta. Kainuun pelastuslaitos on ottanut käyttöön sukupuolineutraalit nimikkeet. Sopimuspalomiehiä kutsutaan nykyisin sopimuspelastajiksi.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Sopimushenkilöstön terveystarkastusten palvelutarve ei ole muuttunut eikä saatavuudessa ole havaittu puutteita. Palvelu toteutuu palvelutasopäätöksen mukaisesti eikä kehittämistarpeita ole tunnistettu.

4.4 Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus

Pelastustoimintaan osallistuvilta sivutoimiselta sekä sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalta henkilöltä vaaditaan Pelastusopiston opetussuunnitelman mukainen koulutus.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kainuun pelastuslaitoksella sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus on toteutunut suunnitellusti. Koulutusta järjestetään viikkoharjoituksilla harjoitussuunnitelman mukaisesti. Koulutus ja harjoitustoiminta järjestetään pääsääntöisesti vakituisen henkilöstön toimesta. Sopimushenkilöt voivat osallistua myös hyvinvointialueen järjestämiin koulutuksiin. Kursseja järjestetään tarpeen mukaan.

Aluehallintoviraston arvio tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Koulutustoiminta on toteutettu alueella koulutussuunnitelman mukaisesti. Toimintaympäristön erityispiirteet ja sopimushenkilöstön saatavuus huomioiden,

koulutuksessa on tarve erityisesti peruskoulutukselle sekä täydentävien sammutusmenetelmien koulutuksen kehittämiseksi. Nämä osaltaan vastaisivat fyysisen toimintakyvyn haasteisiin ja parantaisivat toimintamahdollisuuksia pelastustehtävien alkuvaiheessa huomioiden niukat resurssit.

Aluehallintoviraston arvio pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Hyvinvointialueen selvityksessä tuotiin esille sopimushenkilöstön, sivutoimisen henkilöstön sekä vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palvelujen tuottamisessa hyvin suppeasti. Alue toimitti pyynnöstä lisätietoja.

Sopimuspalokunnat ja sopimushenkilöstö ovat tärkeässä roolissa Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen palveluissa. Sopimuspalokuntien ja sopimushenkilöstön saatavuus nykytasollaan ei ole riittävä. Tähän vaikuttaa vahvasti harva-alueen väestömuutos ja toimialan pelastustoiminnan tehtävien fyysiset vaatimukset. Keskeiseksi kehittämistarpeeksi nousee sopimushenkilöstön määrän kasvattaminen, jotta palveluja pystytään tuottamaan kaikissa turvallisuustilanteissa myös harva-alueilla. Edellä mainitun lisäksi arvioidaan, että sopimushenkilöstön koulutuksessa on tarvetta huomioida täydentävien sammutusmenetelmien koulutus.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan alueella ei ole sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisohjelmaa, mutta hyvinvointialueella on käynnissä hanke, jonka tehtävänä on kehittää sopimuspalokuntatoimintaa. Hankkeella on saatu aikaan toivottuja tuloksia ja sen arvioidaan tukevan alueen kehittämistarpeita. Pelastustoimen olisi eduksi laatia kehittämisohjelma, jossa huomioitaisiin sivutoimisen henkilöstön, sopimuspalokunnan henkilöstön ja vapaaehtoistoiminnan edistäminen.

5 Väestönsuojelun palvelut

Pelastustoimen viranomaisen tulee pelastuslain mukaan varautua riittävin suunnitelmin ja valmisteluin toimialaan kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen. Väestönsuojelun (VSS) palveluja ovat muiden muassa

- väestönsuojeluun varautumisen suunnittelu
- pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitelmien yhteensovittaminen
- hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaation määrittäminen
- väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen
- väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön kouluttaminen
- pelastustoiminnan poikkeusoloissa mahdollistavien johtamistilojen ja muiden edellytysten järjestäminen
- kuntien kanssa tehtävä yhteistyö.

Tässä luvussa on tarkoitus arvioida väestönsuojelun palvelujen tehtäväkohtaista tarvetta ja saatavuutta sekä palvelujen kehittämistarvetta.

5.1 Väestönsuojeluun varautumisen suunnittelun suorituskyky

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomainen huolehtii väestönsuojeluun varautumisen edellyttämien suunnitelmien laatimisesta ja päivittämisestä ja tehtävien hoitamiseksi tarvittavista voimavaroista.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Väestönsuojeluun varautumisen suunnittelu on edennyt suunnitellusti. Pelastuslaitokselle on laadittu valmiussuunnitelma, joka on hyväksytty pelastuslaitoksen johtoryhmässä. Kehittämistarpeeksi on nostettu pelastus- ja väestönsuojelumudostelmien laadinta poikkeusoloihin sekä evakointisuunnitelmien päivittäminen.

Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu on toteutunut lähes 100-prosenttisesti. Suunnitelmissa ja Puolustusvoimilta saaduissa perusteissa on pieniä puutteita.

Muu tieto

Aluehallintovirasto toteutti tulossopimuksen mukaista pelastustoimen varautumisen ja väestönsuojeluun varautumisen valvontaa ja laati selvityksen Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen varautumisesta ja väestönsuojeluun varautumisen tilasta vuosilta 2023–2024. Valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että pelastuslaitokset ovat laatineet riskianalyysin palvelutasopäätösasetuksen (1225/2022) 6 §:n mukaisesti, laatineet varautumista koskevat suunnitelmat sekä tehneet muut toiminnan ja säädösten edellyttämät etukäteisvalmistelut.²⁶ Valvonta jatkuu edelleen.

²⁶ Selvitys pelastustoimen varautumisesta ja väestönsuojeluun varautumisen tilasta, Pohjois-Suomen aluehallintoviraston selvitys 2024.

Aluehallintoviraston vuonna 2024 laatiman selvityksen mukaan Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluun varautumisen suunnitteluperusta kattaa osin lainsäädännön edellyttämät tarpeet. Evakuointisuunnitelmakokonaisuus on kattava ja esimerkillinen. Keskeisimpiä kehittämistarpeita ovat

- riskianalyysityön syventäminen tasolle, jossa huomioidaan kaikki mahdolliset olosuhteet ja, kuinka ne vaikuttavat pelastustoimen palveluihin.
- sotilaallisen voimankäytön tilanteiden riskianalyysin toteuttaminen.
- valmiussuunnitelmakokonaisuuden toteuttaminen kaikilta osiltaan valmiiksi.²⁷

Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnatulla valvontakäynnillä tuli esille, että valmiussuunnitelmakokonaisuuden työ on edennyt suunnitellusti, ja vuonna 2025 siirrytään sen jalkauttamisvaiheeseen. Tämän lisäksi sotilaallisen voiman käytön tilanteiden riskianalyysi on tehty Pohjois-Suomen pelastustoiminnan yhteistyöalueen yhteistyönä. Näiden lisäksi useita muita pienempiä kokonaisuuksia on kyetty edistämään.²⁸

5.2 Pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitelmien yhteensovittaminen

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomainen huolehtii toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta huomioiden yhteistoimintatarpeet ja -sopimukset.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kansainvälisen ja kansallisen turvallisuustilanteen muutokset ovat lisänneet tarvetta yhteensovitaa pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitelmia ja toimintaa. Pohjois-Suomen YT-alueella varautumisen yhteistyö on tiivistä ja suunnitelmia ja toimintaa yhteensovitetaan aktiivisesti. Pohjois-Suomen YT-alueella on luotu väestönsuojelun koordinaatioryhmä, joka tulee toimimaan väestön siirron tilanteessa. Väestönsuojelun yhteistyöryhmä on perustettu helmikuussa 2025.

Pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen on toteutunut 100-prosenttisesti. Kehittämistarpeeksi on tunnistettu pelastus- ja väestönsuojelumuodostelmien laatiminen poikkeusoloihin.

Muu tieto

Palvelutasopäätöksessä vuosille 2024–2027 todetaan, että Kainuun maakunnan alueen kokonaisturvallisuuden ja väestönsuojelutehtävien sekä suunnitelmien yhteensovittaminen toteutetaan ensisijaisesti Kainuun valmiusfoorumissa.

²⁷ Selvitys pelastustoimen varautumisesta ja väestönsuojeluun varautumisen tilasta, Pohjois-Suomen aluehallintoviraston selvitys 2024.

²⁸ Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnattu valvontakäynti 3.6.2025.

Yhteensovittaminen toteutetaan foorumin toimintasuunnitelmassa määriteltyjen toimintaperiaatteiden mukaisella toimintatavalla.²⁹

5.3 Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaation määrittäminen

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomainen huolehtii väestönsuojeluorganisaation henkilöstöstä (pää- ja sivutoiminen sekä sopimuspalkokuntien henkilöstö), materiaalin ja tilojen määrittämisestä ja varaamista koskevien suunnitelmien laadinnasta ja päivittämisestä.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kansainvälisen ja kansallisen turvallisuustilanteen muutokset sekä Pohjois-Suomen YT-alueella vuonna 2024 toteutettu uhkien arviointi ovat vaikuttaneet pelastustoimen väestönsuojeluorganisaation määrittämiseen. Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisten varautuminen väestönsuojeluun on toteutunut lähes 100-prosenttisesti.

Kehittämistarpeeksi on nostettu kolmannen ja neljännen sektorin hyödyntäminen väestönsuojelutehtävissä. Lisäksi muodostelmien laatiminen sekä väestönsuojelun suunnitelmien jalkauttaminen viranhaltijatasolle pelastustoiminnan, sammutustoiminnan, vaarallisten aineiden tilanteiden ja vastaavien suojelutoimenpiteiden osalta on nähty tarpeelliseksi. Valmiussuunnitelman laatimisen yhteydessä tunnistettiin väestön siirron tilanteessa tarve pelastusviranomaisen suorittamaan kuntakohtaiseen koordinaatioon.

Muu tieto

Aluehallintoviraston vuonna 2024 laatiman selvityksen mukaan Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen suunnitteleman väestönsuojeluorganisaation vahvuuden saavuttaminen nykyisillä henkilövarauksilla on haasteellista. Pelastuslaitoksen väestönsuojeluorganisaation rakennetta on lisäksi tarpeen päivittää.³⁰

5.4 Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön, kaluston ja tilojen varaaminen

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisten vastuulla on VSS-organisaation henkilöstön ja tilojen varaamisen periaatteet ja päivittämisen aikaväli. Se sisältää oman päätoimisen ja sivutoimisen ja sopimuspalkokuntien henkilöstön VAP-varausten ajantasaisuuden sekä omien toimitilojen ja mahdollisten väistötilojen varaamisen.

²⁹ Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös 2024–2027.

³⁰ Selvitys pelastustoimen varautumisesta ja väestönsuojeluun varautumisen tilasta, Pohjois-Suomen aluehallintoviraston selvitys 2024.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastuslaitoksen kalusto on varattu pelastuslaitoksen käyttöön. Myös henkilöstö (päätoiminen- ja sopimushenkilöstö) on varattu muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Tilojen osalta kokonaistilanne on kohtalaisen hyvä, mutta lisätiloja joudutaan vielä kartoittamaan sekä operatiivisista syistä että uhka-arviosta johtuen.

Varaukset on päivitetty alkuvuonna 2025 henkilöstön ja ajoneuvokaluston osalta. Tilojen varaukset on yhteensovitetty puolustusvoimien kanssa.

Väestönsuojelutehtäviä varten tehtävät henkilöstö-, ajoneuvo- ja työkonevaraukset ovat kunnossa. Väestönsuojelutehtäviä varten tarvittavien tilojen yhteensovittaminen puolustusvoimien kanssa toteutuu 75-prosenttisesti. Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön, kaluston ja tilojen varaamisessa ei ole tunnistettu merkittäviä kehittämistarpeita.

Muu tieto

Aluehallintoviraston vuonna 2024 laatiman selvityksen mukaan Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen henkilöstövaraukset eivät täysin vastaa riskien edellyttämää tasoa. Väestönsuojelutehtäviin tarvittava henkilöstömäärä vaatii kehittämistä. Resursseja tulee mahdollisesti etsiä myös muualta kuin omasta henkilöstöstä.³¹

5.5 Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutus

Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöllä tulee olla riittävä osaaminen pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien hoitamiseksi. Osaamiseen vaadittavan koulutuksen, perehdytyksen ja osaamisen ylläpidon määrittely ja määrittelyn perusteella suunnitellut toimenpiteet muodostavat VSS-koulutusohjelman.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Geopoliittinen tilanne ja kansallinen riskiarvio ovat ohjanneet Kainuun pelastuslaitoksen henkilöstön koulutustarpeen priorisointia. Henkilöstöresurssin koulutuksessa on hyödynnetty Pelastusopiston tarjontaa sekä alueellisesti oman organisaation perehdytystä väestönsuojaamisen tehtäviin. Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutus on toteutunut yli 75-prosenttisesti.

Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutuksessa ei ole tunnistettu merkittäviä kehittämistarpeita.

Muu tieto

Aluehallintoviraston vuonna 2024 laatiman selvityksen mukaan Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön väestönsuojelukoulutustarpeet eivät ole kirjattu koulutussuunnitelmaan.

³¹ Selvitys pelastustoimen varautumisesta ja väestönsuojeluun varautumisen tilasta, Pohjois-Suomen aluehallintoviraston selvitys 2024.

Henkilöstöä on kuitenkin koulutettu tarvittavilla koulutuksilla.³² Vuoden 2024 selvityksen mukaan aluehallintoviraston selvityksessä esille nostamia haasteita on edistetty selvityksen laadinnan jälkeen.

5.6 Pelastustoiminnan poikkeusoloissa mahdollistavien johtamistilojen ja muiden edellytysten järjestäminen

Pelastustoimen viranomaisten johtamisen edellytykset poikkeusoloissa on varmistettava. Tämä sisältää

- suunnitelman johtamisesta poikkeusoloissa, mukaan lukien suunnitelman päivitys ja suunnitelmaan perehdyttäminen
- johtamis- ja viestintätoiminnoissa tarvittavien toimitilojen, väistötilojen ja suojatilojen määrittämisen ja kunnossapidosta sopimisen
- johtamis- ja viestintätoiminnoissa tarvittavien tietojärjestelmien ja niiden varajärjestelmien määrittelyn ja ylläpidosta sopimisen.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastustoiminnan poikkeusoloissa mahdollistavat johtamistilat ja varajohtamistilat on kartoitettu ja varattu. Viestinnässä tarvittavan varaviestijärjestelmän hankinnasta on tehty suunnitelma ja kattavuuskartoitus. Viestinnässä ja palveluntuotannon jatkuvuudenhallinnan varmistamisessa on tunnistettu edelleen kehittämistarvetta.

5.7 Kuntien kanssa tehtävä varautumisen yhteistyö

Väestönsuojeluun varautumisessa tehdään yhteistyötä kuntien kanssa. Yhteistyö sisältää yhteistoimintarakenteet, toimintamallit ja yhteistyön edellyttämän tiedonkulun. Muuta varautumiseen liittyvää yhteistyötä on esimerkiksi kuntien valmiussuunnittelun tukeminen.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kuntien kanssa tehtävää varautumisen yhteistyötä tehdään Kainuun valmiusfoorumin sekä väestönsuojelun yhteistyöryhmän kautta. Toimintaan käytetään yhteensä 1–2 htv:tta. Valmius- ja turvallisuusfoorumin toiminnasta ei laskuteta kuntia. Kuntien valmiussuunnittelun tukemisesta on sovittu hyvinvointialueen ja kuntien välillä ja yhteistyöneuvottelut pidetään vähintään valtuustokausittain.

Tavoitteeksi asetetut Kainuun maakunnan alueen viestiliikenteen harjoitteleminen ja varmistaminen on saavutettu suunnitellusti. Kainuun kunnille on järjestetty VIRVE-koulutusta sekä mahdollisuus yhteyskokeiluun kuukausittain.

Kainuun valmiusfoorumin kautta asetetuista kehittämistavoitteista merkittävimpana kansalaisnäkökulmasta nousee evakuointisuunnitelmakokonaisuuden jalkauttaminen kuntalaisten tasolle.

³² Selvitys pelastustoimen varautumisesta ja väestönsuojeluun varautumisen tilasta, Pohjois-Suomen aluehallintoviraston selvitys 2024.

Aluehallintoviraston arvio väestönsuojelun palveluihin kuuluvien pelastustoimen tehtävien tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojelun suunnitelmien taso on vaihteleva. Keskeisimpänä kehittämistarpeena on varautumista koskevien riskinarvioiden saattaminen tasolle, jossa huomioidaan kaikki mahdolliset olosuhteet, ja kuinka ne vaikuttavat pelastustoimen palveluihin. Lisäksi suunnitelmissa ja etukäteisvalmisteluissa on puutteita.

Pelastustoimeen suunnitellun väestönsuojeluorganisaation vahvuuden saavuttamisessa on ollut haasteita. Pelastuslaitoksen väestönsuojeluorganisaation rakennetta on tarpeen päivittää.

Väestönsuojelutehtäviin tarvittava henkilöstömäärä vaatii kehittämistä. Pelastuslaitoksen oma henkilöstö on saatu varattua, mutta se ei täysin vastaa suunniteltua tarvetta. Resursseja tulee mahdollisesti etsiä myös muualta kuin omasta henkilöstöstä.

Aluehallintovirasto on tehnyt selvityksen, pelastustoimen varautumisesta ja väestönsuojeluun varautumisen tilasta, Pohjois-Suomen aluehallintoviraston selvitys 2024, osana tulostavoitteen mukaista valvontaa. Luvussa 5 käsitellyt asiat on avattu tarkemmin selvityksessä.

6 Pelastustoimen palvelujen laatu ja sen kehittämistarve

6.1 Valtioneuvoston laadukkaan pelastustoimen järjestämiselle vahvistamien valtakunnallisten tavoitteiden toteutuminen hyvinvointialueella

6.1.1 Tavoite 1: Pelastustoimen palvelutaso toteutuu yhdenvertaisesti ja laadukkaasti sekä valtakunnallisesti että alueellisesti

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastustoimen palveluiden yhdenvertainen saatavuus koko alueella on huomioitu palvelutasopäätöksessä. Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös perustuu alueen riskien mukaisiin mitoitusperusteisiin, jossa palvelutasoa määriteltäessä on huomioitu yhdenvertainen palvelujen saatavuus. Yhdenvertainen palveluiden järjestäminen on tavoite, jonka kautta pyritään varmistamaan, että kaikki pelastustoimen palveluja käyttävät saavat palveluja riippumatta taustastaan, ominaisuuksistaan tai tilanteestaan.

6.1.2 Tavoite 2: Pelastustoimen henkilöstöresurssit ovat riittävät ja henkilöstö on osaavaa ja hyvinvoivaa

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastustoimen palvelujen tuottamiseksi käytössä on riittävä määrä ammatillisesti pätevää päätoimista- ja toimenpidepalkkaista henkilöstöä. Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimi toimii veto- ja pitovoimaisena ja arvostettuna työnantajana, joka huolehtii henkilöstön kehittämisestä, osaamisesta, työssäjaksamisesta ja työhyvinvoinnista, tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta hyvällä henkilöstöpolitiikalla. Henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään työtehtävien vaatimusten mukaisesti. Henkilöstön toimintakyvyn ylläpitoon kiinnitetään erityistä huomiota koko työuran ajan.

6.1.3 Tavoite 3: Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisy on järjestetty riskiperusteisesti, yhdenmukaisesti ja vaikuttavasti

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Onnettomuuksien ehkäisy on järjestetty riskeihin perustuen laadukkaasti ja vaikuttavasti. Onnettomuuksien ehkäisyn päämääränä on vähentää onnettomuuksien määrää ja niiden seurausvaikutuksia. Kainuulaisten valmiuksia omatoimiseen varautumiseen onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja onnettomuuksien seurannaisvaikutusten vähentämiseksi edistetään tehokkaalla turvallisuusviestinnällä ja valvonnalla. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimijoiden sekä Kainuun kuntien kanssa tehdään yhteistyötä toimintakyvyltään heikentyneiden ihmisten onnettomuuksien ehkäisyssä.

6.1.4 Tavoite 4: Pelastustoimella on välitön kyky toimia suunnitellusti kaikissa turvallisuustilanteissa, ja se säilyy turvallisuuden lähipalveluna

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Hyvinvointialueen pelastustoimella on kyky toimia kaikissa olosuhteissa paikallisena yhteen toimivana kokonaisuutena. Paloasemaverkostoa ja pelastustoimen resursseja ylläpidetään riskiperusteisesti, jotta pelastustoimi pysyy turvallisuuden lähipalveluna.

6.1.5 Tavoite 5: Pelastustoimen alueellinen ja valtakunnallinen valmius sekä varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Hyvinvointialueen pelastustoimella on kyky toimia kaikissa olosuhteissa paikallisena, alueellisena ja valtakunnallisena yhteen toimivana kokonaisuutena. Pelastustoimea voidaan johtaa tarvittaessa valtakunnallisesti ja se kykenee toimimaan yhteistyössä muiden pelastuslaitosten sekä muiden viranomaisten kanssa kaikissa turvallisuustilanteissa.

6.1.6 Tavoite 6: Pelastustoimen kansainvälinen toiminta on aktiivista, suunnitelmallista ja kytkeytyy pelastustoimen kansallisiin rakenteisiin

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kansainvälisen avun vastaanottaminen ja antaminen perustuvat kansallisiin pelastustoiminnan ja varautumisen suunnitelmiin ja järjestelyihin. Pelastuslaitoksella on valmius osallistua kansainvälisiin pelastustehtäviin yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa. Pelastuslaitos on kouluttanut henkilöstöä ja varannut kalustoa kansainväliseen pelastustoimintaan. Pelastuslaitos on mukana kansainvälisissä hankkeissa, joiden avulla saadaan kehitettyä tilannekuvajärjestelmiä ja suorituskykyä muun muassa maastopalotilanteissa.

6.1.7 Tavoite 7: Pelastustoimen palveluiden ja tehtävien valtakunnallinen suunnittelu, toteutus ja kehittäminen perustuvat tiedolla johtamiseen ja yhtenäiseen tiedonhallintaan

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Hyvinvointialueen pelastustoimen käyttämä toiminnanohjausjärjestelmä tukee pelastustoimen järjestämistä ja palvelutuotantoa. Pelastustoimen operatiivisessa toiminnassa käytettävät tietojärjestelmät ovat viranomaisten korkean varautumisen tietojärjestelmiä.

6.1.8 Tavoite 8: Pelastustoimen investoinnit tukevat palvelutuotannon vaikuttavuutta

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastustoimen kalustollinen ja määrällinen suorituskyky perustuvat paikallisesti ja alueellisesti arvioituihin onnettomuusuhkiin. Investoinnit tukevat palveluiden saatavuutta yhdenvertaisesti Kainuun alueella. Paloasemainvestointien lähtökohtana on periaate, terveellinen työympäristö tarkoituksenmukaisissa tiloissa. Kalusto- ja rakentamisinvestoinneissa pyritään huomioimaan ympäristövaikutusten vähentäminen ja kustannustehokkuus.

6.1.9 Tavoite 9: Pelastustoimen hallinto- ja ohjausjärjestelmä on selkeä

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastustoimen hallinnollinen- ja operatiivinen johtamisrakenne on matala ja toisiaan tukeva. Rakenteena vastuut ovat selkeät ja johdonmukaiset, jolloin organisaation johtaminen on joustavasti integroitavissa ja vahvistettavissa päivittäisjohtamisesta vaativan tilanteen vaatimalla tavalla.

6.2 Sisäministeriön ja hyvinvointialueen neuvotteluissa sovittujen suositusten toteutuminen hyvinvointialueella

Sisäministeriö on asettanut vuosille 2023–2026 seuraavat tavoitteet:

1. Alueen on jatkettava toiminnan uudistamista.
2. Onnettomuuksien määrää tulee vähentää tehokkaasti ja tulipalojen määrä tulee puolittaa vuoteen 2030 mennessä. Hyvinvointialueiden tulee onnettomuuksien ehkäisytyössä kiinnittää huomiota laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseen.
3. Hyvinvointialueiden tulee parantaa toimintavalmiutta alueella toimintaympäristön riskejä vastaavalle tasolle.
4. Hyvinvointialueiden pelastustoimien tulee varmistaa, että väestönsuojeluun varautumisen kohdennetut resurssit ja osaaminen ovat riittävät ja suuntautuvat lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen.
5. Hyvinvointialueiden tulee kiinnittää erityistä huomiota pelastusalan työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen.

Taulukko 8. Tulipalojen määrässä tapahtunut muutos suhteessa asetettuun tavoitteeseen. Mukana kaikki tulipalot hyvinvointialueittain.

Alue	Verrokki-arvo (=2022)	Tavoite-taso 2030	2023 (kpl)	2023 tasaisen vauhdin tavoitteen %	2024 (kpl)	2024 tasaisen vauhdin tavoitteen %
Etelä-Karjala	320	160	307	102 %	295	105 %
Etelä-Pohjanmaa	563	282	512	97 %	592	120 %
Etelä-Savo	334	167	336	107 %	358	122 %
Helsinki	890	445	910	109 %	793	102 %
Itä-Uusimaa	283	142	316	119 %	209	84 %
Kainuu	197	99	167	90 %	199	115 %
Kanta-Häme	374	187	422	120 %	417	127 %
Keski-Pohjanmaa*	171	86	152	95 %	189	126 %
Keski-Suomi	523	262	559	114 %	592	129 %
Keski-Uusimaa	844	422	854	108 %	805	109 %
Kymenlaakso	477	239	464	104 %	429	103 %
Lappi	617	309	636	110 %	640	119 %
Länsi-Uusimaa	824	412	883	114 %	809	112 %
Pirkanmaa	1036	518	1009	104 %	976	108 %
Pohjanmaa*	424	212	347	87 %	329	89 %
Pohjois-Karjala	369	185	392	113 %	460	142 %
Pohjois-Pohjanmaa	853	427	862	108 %	902	121 %
Pohjois-Savo	570	285	525	98 %	662	133 %
Päijät-Häme	496	248	515	111 %	529	122 %
Satakunta	691	346	584	90 %	603	100 %
Varsinais-Suomi	1083	542	1209	119 %	1088	115 %
Yhteensä	11939	5970	11961	107 %	11876	114 %
*Kruunupyö, Luoto, Pietarsaari laskettu Pohjanmaan verrokkiarvoon						

6.2.1 Alueen on jatkettava toiminnan uudistamista

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Operatiivista suorituskkyä on vahvistettu arktisella pelastusjoukkueella, joka kokoaa koko Pohjois-Suomen alueen suorituskkyä yhteen.

6.2.2 Onnettomuuksien määrää tulee vähentää tehokkaasti ja tulipalojen määrä tulee puolittaa vuoteen 2030 mennessä. Hyvinvointialueiden tulee onnettomuuksien ehkäisytyössä kiinnittää huomiota laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseen

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Valvontasuunnitelman mukaisista tehtävistä on menneellä palvelutasokaudella suoriuduttu hyvin. Valvontaprosentti on ollut viimeisten vuosien ajan 100 %. Ohjaus, neuvonta ja tähän liittyvä yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi mm. paloriski-ilmoituksien käsittely ja tähän liittyvät valvontatehtävät on saatu suoritettua esiintyneen tarpeen mukaisesti. Turvallisuusviestinnälle asetetut tavoitteet on saavutettu yli 100 %:sti. Palontutkinnan toiminnan kehittämistyö on aloitettu vuonna 2023 aloittaneen palontutkintaryhmän toimesta. Palontutkinnan kalustoa on uudistettu ja viranomaisyhteistyötä parannettu. Palontutkinta on saatu suoritettua laadukkaasti palvelutasokaudella. Pelastuslain 41 §:n mukaiseen ilmoitusmenettelyyn on sovittu laitoksella menettelytavat ja yhteistyön tavoista on sovittu yhdessä poliisin kanssa.

6.2.3 Hyvinvointialueiden tulee parantaa toimintavalmiutta alueella toimintaympäristön riskejä vastaavalle tasolle

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastuskalustoa on hankittu investointisuunnitelman mukaisesti. Kalustohankinnoissa on otettu huomioon liikenteen sähköistyminen ja pelastusyksiköiden pienet vahvuudet. Vesi- ja maastopelastusvalmiutta on lisätty vene- ja maastopelastuskaluston sekä hydrokopterin hankinnoilla. Kentällä tapahtuvaa johtamisvalmiutta on parannettu uuden johtoauton hankinnalla.

6.2.4 Hyvinvointialueiden pelastustoimien tulee varmistaa, että väestönsuojeluun varautumiseen kohdennetut resurssit ja osaaminen ovat riittävät ja suuntautuvat lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Pelastustoimi on varautunut toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin (379/2011), 64 §. Tehtyjä toimenpiteitä ovat mm. väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen ja kouluttaminen, johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustaminen ja ylläpitäminen, varautuminen valmiuslain 121 §:ssä tarkoitetun väestön siirtämisen toteuttamiseen sekä huolehtiminen muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä. Lisäksi varatulla resurssilla tulee

huolehtia vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta.

6.2.5 Hyvinvointialueiden tulee kiinnittää erityistä huomiota pelastusalan työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Henkilöstön kehittämisen päämääränä on tehdä toiminnasta turvallista, tehokasta ja työhyvinvointia edistävää. Päätoimista ja toimenpidepalkkaista henkilöstöä koulutetaan säännöllisten työvuoro- ja viikkoharjoitusten avulla. Yhdenvertaisuutta ja kaikkien tasapuolista kohtelua ylläpidetään kaikessa toiminnassa.

Aluehallintoviraston arvio hyvinvointialueen selvityksessä määrittämästä pelastustoimen palvelujen laadusta sekä kehittämistarpeesta:

Selvityksessä on tuotu esille sisäministeriön ja hyvinvointialueen neuvotteluissa sovittujen tavoitteiden toteutuminen hyvinvointialueella hyvin suppeasti. Esille tuotujen asioiden pohjalta oli hyvin haasteellista arvioida laadun toteutunutta ja tulevaa kehitystä.

Hyvinvointialueen selvityksessä esitetyt laadukkaan pelastustoimen valtakunnallisten tavoitteiden toteutuminen hyvinvointialueella on joissakin kohdin enemmänkin kuvauksia tavoitteista, miten asioiden tulisi olla, kuin toteutunutta kehitystä vuodelta 2024.

Aluehallintoviraston arvio pelastustoimen henkilöstöresursseista eroaa hyvinvointialueen selvityksessä ilmoittamaan pelastustoimen valtakunnallisten tavoitteiden toteutumaan. Toteuma eroaa myös palvelukohtaisissa osioissa ilmoitettuihin tietoihin. Kainuuseen on ollut haasteellista saada riittävästi koulutettua henkilöstöä osin alueen sijainnin ja harva-alueen takia. Lisäksi sopimuspalokuntien henkilöstön määrän arvioidaan olevan riittämätön. Kehittämistarpeeksi arvioidaan, että alueen on edelleen panostettava henkilöstön rekrytointiin, alueen veto- ja pitovoimaan, työhyvinvointiin sekä sopimuspalokuntatoimintaan.

Tulipalojen määrää ei ole onnistuttu vähentämään vuonna 2024 edellisestä vuodesta, vaan määrä on kasvanut lähes 20 %. Hyvinvointialue ei selvityksessään arvioinut kehittämiskohteita, miten tulipalojen määrään voidaan vaikuttaa. Aluehallintoviraston arvion mukaan tulipalojen määrän vähentämisen tavoitteen toimenpiteitä tulisi toteuttaa aktiivisemmin ja arvioida konkreettisemmin, kuinka ne edistävät tavoitteeseen pääsyä.

Alueen pelastustoiminnan toimintavalmiudessa nähdään haasteita. Kainuun toimintaympäristö on valtaosaltaan harvaan asuttua aluetta, joka luo haasteen toimintavalmiuden tuottamiselle. Muun muassa ensimmäisen yksikön, pelastusjoukkueen ja pelastusryhmän aloittaman tehokkaan pelastustoiminnan toimintavalmiusaikojen mediaanit ovat maan kärkipäätä suuruudessaan. Pelastustoimen tulisi etsiä aktiivisesti keinoja, joilla vastataan toimintaympäristön vaatimuksiin.

Yleisen turvallisuustilanteen tuomat muutokset edellyttävät toimia väestönsuojeluun varautumisessa. Kainuun alueella on kyetty kasvattamaan väestönsuojelun suunnittelun resursseja, jonka arvioidaan vastaavan suunnittelutarpeeseen.

7 Pelastustoimen investointien tarve ja vaikutukset

7.1 Investointien tarve

Hyvinvointialueen tulee valita pelastustoimen osasuunnitelmaan pelastustoimen järjestämisen kannalta tärkeimmät investoinnit sekä niitä vastaavat sopimukset. Aluehallintoviraston tehtävänä on arvioida pelastustoimen investointien tarvetta. Arviossa on kiinnitettävä huomiota siihen, että investoinnit ovat riskejä vastaavan palvelutason edellyttämiä.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Suunnitelmissa on investointeja vastaavilla sopimuksilla toteutettavat paloasemat Kuhmoon ja Paltamoon. Näiden kohteiden kalustuksen investointivarausta ei ole aikaisemmin toimitetuissa investointisuunnitelmissa. Uusien paloasemakiinteistöjen kalustuksen määrärahatarve on noin 300 000 euroa.

Muu tieto

Vuosille 2026–2029 hyväksytyn investointisuunnitelman mukaan vuodelle 2027 on suunniteltu kaluston osalta kärkiyksikön, varavoimakoneiden ja henkilöautojen investointeja.³³

Hyvinvointialue toimitti 3.6.2025 lisätietoja pelastustoimea koskevaan osasuunnitelmaan 2026–2029. Investointitarpeet ovat muuttuneet aiemmin ilmoitetusta ja vuodelle 2027 on nyt suunniteltu Kajaanin veneen ja varavoimakoneiden investointeja. Merkittävin muutos aiempaan on, että investointitaso laskee vuodesta 2026 tasaisesti vuoteen 2029. Investointitaso on tuolloin enää 360 000 euroa. Lisätiedot sisältävät myös selvityksessä ilmoitetut investointeja vastaavat sopimukset Kuhmon ja Paltamon paloasemista.³⁴

Aluehallintoviraston arvio investointien tarpeesta

Paloasemahankkeet ovat hyvin perusteltuja ja välttämättömiä palvelun laadun ja saatavuuden ylläpitämiseksi. Kustannustehokkuuden kannalta paloasemahankkeissa on syytä ottaa huomioon yhteiskäyttö niiltä osin, kun se on mahdollista.

Vuosien 2026–2029 investointisuunnitelman lisätietojen perusteella investointitarpeet ovat muuttuneet. Aluehallintoviraston arvion on, että ilmoitettujen investointien tarve palvelujen tuottamiselle on keskeinen. Alueen investointitaso laskee merkittävästi ja sen turvin kyetään tekemään vain ensisijaisemmat korjausinvestoinnit huomioiden yleinen kustannusten nousu. Pelastustoimen tulisi suunnitella ja perustella investointitarpeensa aikaisempaa

³³ Kainuun hyvinvointialueen alustava esitys 11 §:ssä tarkoitetuksi investointisuunnitelman pelastustoimea koskevaksi osaksi. Vuodet 2026–2029

³⁴ Kainuun hyvinvointialueen lisätiedot investointisuunnitelman pelastustoimea koskevaan osasuunnitelmaan, vuodet 2026–2029. 3.6.2025.

paremmin, jotta investointimääräraha saataisiin vastaamaan todellista tarvetta. Tämä mahdollistaisi toiminnan kehittämisen vastaamaan toimintaympäristön muutoksia.

7.2 Investointien vaikutukset

Hyvinvointialueen tulee osasuunnitelmassa arvioida investointien vaikutuksia pelastustoimen palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen, laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen. Aluehallintoviraston tehtävänä on arvioida investointien vaikutuksia.

Hyvinvointialueen selvityksen sisältämä tieto

Kajaanin uusi paloasema valmistui vuonna 2024. Pelastuslaitoksen tiloja hyödynnetään myös muihin Kainuun hyvinvointialueen tarpeisiin.

Lapin, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksille on hankittu yhteishankintana aiemmin yhteinen HCP-moduuli. Moduuli on osa EU:n pelastuspalvelumekanismia.

Aluehallintoviraston arvio investointien vaikutuksista

Kainuun pelastuslaitoksella on ollut aiempina vuosina haasteita toimintavalmiusajoissa Kajaanissa. Haasteet ovat osin johtuneet lähtöaikaviiveistä vanhalta paloasemalta. Uuden paloaseman odotetaan parantavan toimintavalmiusajan toteutumista tulevinä vuosina. Kuhmoon ja Paltamoon on suunniteltu uusia paloasemia vuosien 2026–2028 aikana. Näiden odotetaan turvaavan terveelliset ja toimivat tilat henkilöstölle sekä parantavan alueen henkilöstön veto- ja pitovoimaa.

Alueelle suunnitelluilla kalustoinvestoinneilla kyetään toteuttamaan tarpeelliset korjausinvestoinnit. Investointimääräraha ei riitä mahdollisiin uudisinvestointeihin, joka tulee mahdollisesti näkymään palvelutason ylläpidossa tulevaisuudessa.

Aluehallintoviraston arvio investointien tarpeesta ja vaikutuksista:

Selvityksessä on tuotu esille Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen investointien tarve ja vaikutukset hyvin suppeasti. Tämä haastoi arviointia. Alueen toimittaman lisäselvityksen perusteella investointitarpeet ovat muuttuneet kaluston ja rakennusten osalta.

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen kalustoinvestoinnit ovat pääosin korjausinvestointeja. Nykyisellä investointitasolla ei yllätä uudisinvestointeihin tai toiminnan kehittämiseen. Lisäksi investointimääräraha on pienenemässä vuosittain vuoteen 2029 saakka. Aluehallintoviraston arvion mukaan investointimääräraha tulisi ennemmin nousta kuin laskea, huomioiden viime vuosien inflaatio ja yleinen kustannustason nousu. Investointien riittämättömyys vaarantaa palvelutason ylläpitämisen pitkällä tähtäimellä eikä investointivelan arvioida ainakaan vähenevän.

Suunnitelluilla investointeja vastaavilla sopimuksilla Kuhmon ja Paltamon paloasemista voidaan toteuttaa henkilöstölle terveelliset ja toiminnalliset tilat palvelujen tuottamiseen. Tämän lisäksi investoinnit paloasemiin parantavat henkilöstön veto- ja pitovoimaa.

Pelastustoimen tulisi laatia tarvepohjaiset investointisuunnitelmat, joita päivitetään käyttöön saatavan toimintamenorahoituksen perusteella. Suunnitelmissa tulisi huomioida mm. kaluston ja materiaalin elinkaari sekä paloasemien peruskorjaus ja rakentamistarpeet.

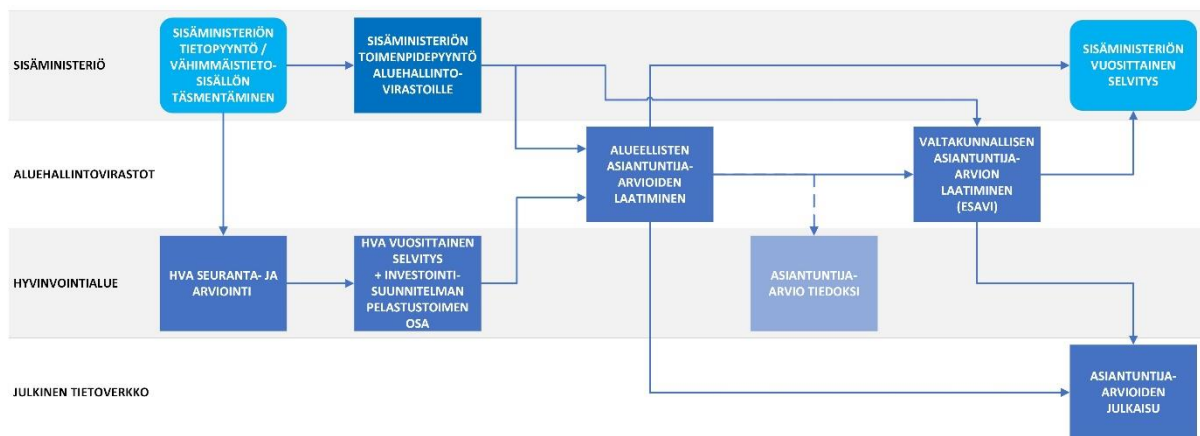
Selvityksessä ei tuoda esille, millaiset ovat pelastustoimen toimintaedellytykset jatkossa ja, millaisia vaikutuksia toimintaan aiheutuu, mikäli jotkin hankinnoista eivät toteudu suunnitellun mukaisesti.

8 Menetelmät ja laatuseloste

Arvioinnin tietopohja

Aluehallintoviraston laatima asiantuntija-arvio perustuu sekä määrälliseen tietoon että laadulliseen aineistoon. Arvioinnin keskeisen tietopohjan muodostaa hyvinvointialueen vuosittainen selvitys. Asiantuntija-arvion pohjana olevaa tilannekuvaa on laajennettu hyödyntämällä pelastustoimen tilastojärjestelmä PRONTO:sta haettuja tietoja sekä dokumenttiaineistoja järjestäjätahojen hallinnosta, toimintatavoista, suunnitelmista ja päätöksistä. Arvioinnissa on lisäksi hyödynnetty aluehallintovirastojen valvontahavaintoja ja muita kansallisten viranomaisten laskelmia ja selvityksiä.

Tietopohja arvion tekemiseksi on koottu tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen pelastustoimen kanssa. Asiantuntija-arvion laatimisen prosessi on kuvassa 4.

Kuva 4. Asiantuntija-arvion laatimisen prosessi.

Tietopohjan avoimuus, saatavuus ja laatu

Tilastollinen tieto on peräisin hyvinvointialueen tekemän vuosittaisen selvityksen lisäksi pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastojärjestelmästä (PRONTO), jonka aineisto muodostuu ennen vuotta 2023 toimineiden alueellisten pelastustoimen organisaatioiden sekä uusien hyvinvointialueiden pelastustoimen ylläpitämistä toimenpide- ja resurssirekistereistä. Muut tietolähteet ovat pääasiassa julkisesti ja avoimesti saatavilla olevia. Arvioinnissa käytetyn laadullisen dokumenttiaineiston tiedot on merkitty lähdeviittauksin. Tilastotiedot on poimittu suoraan rekisteristä ilman valtakunnallista tarkistusta. Aluehallintovirastojen raportit valvontahavainnoista ovat avoimesti saatavissa aluehallintoviraston verkkosivuilta.

Muusta tietopohjasta poiketen alueiden kanssa käydyt keskustelut ja niiden aineistot eivät ole julkisia. Yhteisten keskustelujen kautta alueiden edustajat ovat osallistuneet arviointiin, ja heillä on ollut myös mahdollisuus kommentoida valmistuvia arviointitekstejä.

Henkilöstön henkilötyövuosien jakaantuminen eri palveluluokkiin perustuu arvioon. Arvion tekemiseen ei ole valtakunnallista yhtenäistä ohjetta, joten eri pelastuslaitoksilla arviointi on voitu tehdä erilaisin menetelmin.

9 Lähteet ja arvioinnissa käytetty tausta-aineisto

Aluehallintoviraston valvonnan johtopäätökset Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen valvontatehtävästä. Valvonta-asia 16.12.2024. PSAVI/2198/2024.

Hyvinvointialueen pelastuslaitokselle suunnattu valvontakäynti 3.6.2025.

Kainuun hyvinvointialueen alustava esitys 11 §:ssä tarkoitetuksi investointisuunnitelman pelastustoimea koskevaksi osaksi. Vuodet 2026–2029.

Kainuun hyvinvointialueen lisätiedot investointisuunnitelman pelastustoimea koskevaan osasuunnitelmaan, vuodet 2026–2029. 3.6.2025.

Kainuun hyvinvointialueen avustushakemus väestöhälyttimien hankkimiseksi 8.2.2025.

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös 2024–2027, päivitetty 6.9.2024.

Pelastuslaitosten palontutkinnan käsikirja (2014), Suomen Kuntaliitto.

Pelastustoimen palvelut Kainuun hyvinvointialueella 2023. Aluehallintovirastojen julkaisu 255/2024.

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje, sisäasiainministeriön julkaisu 21/2012.

Selvitys pelastustoimen varautumisesta ja väestönsuojeluun varautumisen tilasta, Pohjois-Suomen aluehallintoviraston selvitys 2024.

Ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden valvonta 2025. PSAVI/3303/2025.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Oulu

2025